

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI ÉMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-755/2023. számú ügyben
a Budapesti Javítóintézet látogatásával összefüggésben

*Előadók: Dr. Gilányi Eszter
Dr. Rostás Rita
Dr. Sárközy István
Dr. Deák-Kondákor Dóra*

Érintett szerv: Budapesti Javítóintézet

2023.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése az AJB-755/2023. számú ügyben**

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) három munkatársa előre be nem jelentett látogatást tett a Budapesti Javítóintézetben (a továbbiakban: Intézet). A látogatás célja a Covid19¹ fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében történt intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a veszélyhelyzetben² elrendelt korlátozások milyen változásokat idéztek elő a javítóintézetben élő gyermekek és fiatal felnőttek körében.

A vizsgálat alatt a látogatócsoporthoz tagjai a fertőzésveszély csökkentése érdekében védőfelszerelést (maszkot) viseltek.

A látogatócsoporthoz tagjai megtekintették az elhelyezés körülményeit, és interjúkat készítettek az Intézetben tartózkodó növendékekkel és munkatársakkal.

Az Intézetben a takarítást a járványveszélyben gyakoribbá tették, a rendszeres fertőtlenítést a megnövelt számú takarítószemélyzet végezte. Kellő mennyiségben rendelkezésükre állt fertőtlenítő- és tisztítószer. Az előre be nem jelentett látogatás alkalmával az NMM mindenütt tiszta, rendezett környezetet talált. Az NMM megállapította, hogy a növendékek tájékozottak voltak a járványhelyzettel és annak megelőzésével kapcsolatban, megértették a fertőtlenítési szabályokat. Tudomásul vették a látogatási tilalmat, ami a látogatás idején már nem volt érvényben. Egyetlen ellátott sem fertőződött meg a látogatás időpontjáig koronavírussal.

A belső iskolában osztályfokoknak megfelelően, a műhelyekben nevelési csoportok szerint folyt az oktatás és a foglalkoztatás. A fiatalok sok időt tölthettek a szabad levegőn az Intézet parkjában és sportpályáin.

Az NMM álláspontja szerint pandémia alatt kiemelten fontos, de általában is szükséges növelni a telefonálás időkeretét.

A járványhelyzetben szükségessé vált korlátozások miatt panasszal nem éltek a növendékek, fegyelmi vétséget amiatt nem követtek el.

1. Az eljárás megindulása, a hatáskör megállapítása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) „célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól”.³

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint valamennyi „részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében”.

¹ SARS-CoV-2 vírus okozta fertőzés, illetve megbetegedés

² A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet; a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet; a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet

³ Jegyzőkönyv 1. cikk

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében 2015. január 1-jétől az alapvető jogok biztosa látja el a Jegyzőkönyv 3. cikke szerinti nemzeti megelőző mechanizmus feladatait, melynek teljesítése során a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot panasz és felmerült visszaállás hiányában is rendszeresen vizsgálja.⁴

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében az NMM Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól”. A Jegyzőkönyv alkalmazásában szabadságelvonást jelent egy személy elhelyezése olyan „környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el”.⁵ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 108. § (1) bekezdése alapján „fiatalkorúval szemben intézkedésként javítóintézeti nevelés is alkalmazható”. „A javítóintézeti nevelés végrehajtása alatt szünetel a fiatalkorú szabad mozgáshoz [...], a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához való joga”.⁶ Mindezek alapján az Intézet tekintetében az alapvető jogok biztosának vizsgálati hatásköre az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése értelmében fennáll.

Miután az Egészségügyi Világszervezet az új koronavírus okozta járványt nemzetközi közegészségügyi-járványügyi sürgősségi helyzetként nyilvánította, a „kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet”⁷ hirdetett ki. A járvány terjedésének mérséklődése lehetővé tette a helyzet járványügyi készületszintre⁸ való módosítását. A koronavírus fertőzések intenzitása, a megbetegedések számának növekedése következtében 2020. november 4-től ismét veszélyhelyzetet⁹ hirdettek, melynek fennállását 2021 februárjában megerősítették,¹⁰ és 2021. május 23-ig meghosszabbították. A kormányrendeletek a járvány terjedését elősegítő tevékenységek korlátozását, rendkívüli intézkedések bevezetését tették lehetővé. A speciális rendelkezések a világjárványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet megszűnéséig, 2022. június 1-ig voltak hatályban.

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottsága¹¹ által 2020. április 7-én kiadott CAT/OP/10 számú Tanács¹² (a továbbiakban: Tanács) iránymutatása szerint a kínzás és a kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalmát kivételes körülmények fennállása esetén, így a veszélyhelyzet során is biztosítani kell.¹³ Az egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről.¹⁴ A Tanács értelmében a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.¹⁵

⁴ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbt) 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés

⁵ Jegyzőkönyv 4. cikk 2. bekezdés

⁶ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 353. § a) és b) pont

⁷ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet 1. §

⁸ A járványügyi készületszintéről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet

⁹ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet

¹⁰ A veszélyhelyzettel összefüggő rendkívüli intézkedések hatályának meghosszabbításáról szóló 80/2021. (II. 22.) Korm. rendelet

¹¹ Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (továbbiakban: SPT)

¹² <https://undocs.org/CAT/OP/10>.

¹³ CAT/OP/10 Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) (a továbbiakban: Advice of the SPT) <https://undocs.org/CAT/OP/10. I/5. pont>

¹⁴ Advice of the SPT I/6. pont

¹⁵ Advice of the SPT IV/11. pont

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A javítóintézetek teljes körű ellátást biztosítanak azon bűnelkövető vagy bűnelkövetéssel vádolt fiatalok számára, akiket a bíróság ítélete alapján javítóintézeti nevelés intézkedés hatálya alá helyeznek, illetve a letartóztatásuk végrehajtása érdekében szükséges az intézeti elhelyezésük. A Btk. 105. § (1) bekezdése szerint „*fiatalok az, akik a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötték, de a tizennyolcadikat nem.*” A New Yorkban 1989. november 20-án kelt, a Gyermek jogairól szóló Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény) 1. cikke szerint „*gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be*”. Ennek alapján a javítóintézetben fogva tartott 18. életévüket be nem töltött személyek akkor is gyermekek, akiket megilletnek az Egyezményben foglalt jogok, ha fiataloknak nevezi őket a Btk. A gyermekek életkorukból és alacsony szintű jog- és érdekérvényesítési képességük miatt is kiszolgáltatott helyzetben vannak. A javítóintézetben élők között az átlagosnál többen hátrányos helyzetűek, magasabban reprezentáltak a különleges bánásmódot igénylő kiskorúak.

Az alapvető jogok biztosja az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerint megkülönböztetett figyelmet fordít a kiszolgáltatott csoportok védelmére. Segíti és ellenőrzi az Egyezményben foglalt rendelkezések és az azzal kapcsolatos iránymutatások megvalósulását, és megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.¹⁶

2021 márciusában egy sajtóhír szól arról, hogy egy meg nem nevezett budapesti javítóintézet alkalmazottjának elmondása szerint az intézményben nem tartják be a Covid19 járvány elleni védekezésre (pl. maszkviselésre, elkülönítésre, takarításra és fertőtlenítésre) vonatkozó szabályokat. Erre a híradásra tekintettel a Civil Konzultációs testület tagja 2021. májusában az alapvető jogok biztosához fordult, kérve, hogy hivatalból folytasson le vizsgálatokat a javítóintézetekben, hiszen a bejelentés rendkívül érzékeny helyzetű, önálló jogérvényesítésre kevésbé képes csoportot érint.

Az NMM a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.¹⁷ A 2020. év folyamán az NMM a Nagykanizsai Javítóintézetben és az Aszódi Javítóintézetben tett a járványhelyzetben meghozott intézkedésekre fókuszáló látogatást. 2021. június 24-én a Budapesti Javítóintézetet vizsgálta az NMM.

1.2. A látogatás célja

Az NMM az általános bánásmód vizsgálatán túl tájékozódni kívánt arról, hogy az Intézetben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek életében a koronavírus-fertőzés elleni védekezés milyen változásokat idézett elő, és milyen intézkedéseket tettek az intézményben a járvány terjedésének megakadályozása érdekében.

1.3. Az érintett alapvető jogok

- *A jogállamiság elve:* „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Alaptörvény¹⁸ B) cikk (1) bekezdés];

¹⁶ Lásd Ajbt. 1. § (3) bekezdés

¹⁷ Jegyzőkönyv 20. cikk e) pont

¹⁸ Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény)

- *Az élethez és emberi méltósághoz való jog:* „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma:* „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés];
- *Személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog:* „Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.” [Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdés];
- *A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség biztosítása:* „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (2), (4) és (5) bekezdés];
- *A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].

1.4. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

- Alaptörvény;
- Jegyzőkönyv
- Egyezmény
- A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (a továbbiakban: CRPD);
- Ajbt.
- Btk.
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.);
- Bv. tv.;
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Köznev. tv.);
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: 2020. évi LVIII. törvény);
- 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről;
- 80/2021. (II. 22.) Korm. rendelet a 2021. február 8. napjával kihirdetett veszélyhelyzettel összefüggő rendkívüli intézkedések hatályának meghosszabbításáról;
- 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről;
- 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készültség bevezetéséről;

- 90/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról
- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről (a továbbiakban: Korm. rendelet);
- 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelet a javítóintézetek rendtartásáról (a továbbiakban: Rendtartás);
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól (a továbbiakban: IM rendelet);
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról (a továbbiakban: BM rendelet);
- 3/2015. (III. 20.) ORFK utasítás a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról (a továbbiakban: ORFK utasítás);
- Az országos tisztifőorvos 15717-5/2021/EÜIG számú határozata (2021. IV. 1.);
- Az országos tisztifőorvos 15717-3/2021/EÜIG számú határozata (2021. III. 6.);
- Az országos tisztifőorvos 13305-47/2020/EÜIG számú határozata (2020. V. 18.);
- Az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozata (2020. III. 17.);
- A kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottság sztenderdjei. CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2011; CPT (2015) 1 (a továbbiakban: CPT/Inf);
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) (a továbbiakban: Tanács vagy Advice of the SPT).

1.5. A látogatás módszere

A látogatás során a Tanácsban rögzített „do no harm” (ne árts) elvnek¹⁹ megfelelően a látogatócsoport tagjai maszkot viseltek. A megbeszélések egy részét a szabadban folytatták. A látogatócsoport a személyes meghallgatások és a tájékoztatások során ügyelt a biztonságos távolság megtartására.

Az Ajbt. 39/B. § (3) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a látogatás résztvevői a következő vizsgálati módszereket alkalmazták:

- helyszíni iratbetekintés, dokumentumok bekérése, másolatok, fényképek készítése;
- az elhelyezés körülményeinek vizsgálata, fotók készítése az alábbi fókuszpontokkal:
 - az épület, a helyiségek felszereltsége állapota, alkalmassága;
 - a személyes higiénés feltételek biztosítása;
 - a fertőzés megelőzése érdekében tett intézkedések
 - védőfelszerelés – maszk, kesztyű – alkalmazása,
 - megfigyelési célú elkülönítés, illetve koronavírus-tesztek alkalmazása,
 - egészségügyi ellátás biztosítása,
 - takarítás, fertőtlenítés biztosítása;
 - a tanulási körülmények, a távoktatáshoz való hozzáférés a veszélyhelyzetben;
- személyes meghallgatások, félig strukturált interjúk felvétele bizalmas körülmények között az ellátott gyermekekkel és az őket gondozó munkatársakkal az alábbi témakörökben:

¹⁹ Advice of the SPT I/4. pont

- bánásmód általában, illetve a járványhelyzet milyen változásokat, megszorításokat idézett elő;
- a fertőzés megelőzése érdekében, különösen a befogadás során követett eljárás;
- az egészségügyi ellátás biztosítása, az egészségügyi elkülönítés lehetősége;
- fertőzés bekövetkezésének gyanúja esetén követett gyakorlat;
- napirend, a tanulás és a szabadidő eltöltése, a szabad levegőn való tartózkodás;
- kapcsolattartás és annak módosulásai a járványügyi veszélyhelyzettel, annak feloldásával, újra bevezetésével összefüggésben.

A látogatócsoport a vizsgálat során 10 növendéket és 8 alkalmazottat hallgatott meg.

1.6. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.7. A látogatás időpontja

2021. június 24.

1.8. A látogatás résztvevői

Dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
 Dr. Rostás Rita pszichológus, pedagógus
 Dr. Sárközy István jogász

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Az intézmény alapadatai

Az Intézet (1032 Budapest, Szőlő u. 60.) a „letartóztatás javítóintézetben történő végrehajtása esetén a fiatalok felvételére kijelölt intézetek”²⁰ egyike. A költségvetési szerv alaptevékenysége a „bíróság által előzetes letartóztatásba helyezett fiúk számára javítóintézeti ellátás biztosítása 100 férőhelyen.”²¹ A bíróság ítélete alapján javítóintézeti nevelés intézkedés hatálya alatt álló fiatalok, illetve utógondozottak ellátására ebben az intézményben nincs lehetőség.

A látogatáskor hatályos Alapító okirat 2016. június 14-én kelt.²² Az alapító és irányító szerv a látogatáskor az Emberi Erőforrások Minisztériuma volt, a középírányítói és fenntartói feladatokat a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) látta el.

Az igazgató 2011 óta²³ tölt be vezető pozíciót az Intézetben, felette a munkáltatói jogokat az SZGYF főigazgatója gyakorolja. „Az igazgató az intézmény működésének, szakmai tevékenységének, valamint előirányzat felhasználásának egyszemélyi felelőse”,²⁴ ő gyakorolja a munkáltatói jogokat munkatársai vonatkozásában.

²⁰ Az 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelet 3. melléklet

²¹ Alapító okirat 3.3. pont

²² Az Oktatási Hivatal honlapjára nincsenek feltöltve a dokumentumok. A vezetői beszámoló alapján az intézet honlapján található dokumentumok <http://www.bpjavito.hu/wp-content/uploads/2018/03/Alapitookirat.pdf> módosítása folyamatban van.

²³ <http://www.bpjavito.hu/index.php/bemutakozas/az-intezmeny-vezetoi/igazgato/szakmai-oneletrajz/>

²⁴ Szervezeti és Működési Szabályzat III. 2.1. pont 4. fül, 39. old. <http://www.bpjavito.hu/wp-content/uploads/2020/05/Szervezeti-%C3%A9s-m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si-szab%C3%A1lyzat-2020.pdf>

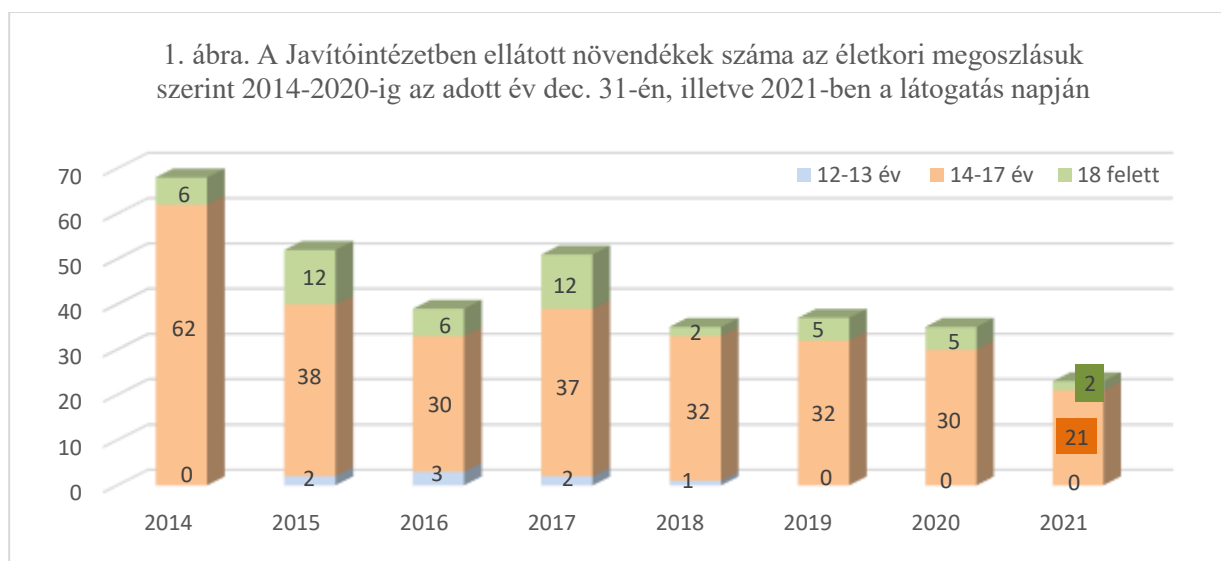
A 2019. december 23-án kelt Szervezeti és Működési Szabályzatot (a továbbiakban: SZMSZ) az SZGYF főigazgatója 2020. január 9-én hagyta jóvá. Az SZMSZ szerint „az intézet architektúráját is figyelembe véve – nyolc csoporthely kialakítására került sor [...] Egy csoportban legfeljebb 12 fő helyezhető el”,²⁵ ami összhangban van a Gyvt. 66/M. § (3) pontjával. Ebből következően minden csoport maximális feltöltésével 96 fő helyezhető el. Ugyanez a szakasz tartalmazza azt is, hogy az „értelmi fogyatékossgal élő, szenvedélybeteg vagy súlyos beilleszkedési zavarokkal, személyiségzavarokkal küzdő fiatalok számára létrehozott speciális csoportokban legfeljebb nyolc fő helyezhető el”. Teljes feltöltöttség esetén valószínűsíthetően szükséges minimálisan egy speciális csoport kialakítása, mely esetben már csak összesen 92 fő számára biztosítható az elhelyezés.

Felhívom a fenntartó figyelmét arra, hogy az engedélyezett férőhelyszámot úgy határozza meg, hogy az elérhető legyen anélkül, hogy az egyes csoportokba helyezett személyek száma meghaladja a jogszabályban engedélyezettet.

2.2. Az ellátottak köre

2.2.1. A létszámadatok változásának tendenciái

A látogatás napján a 100 férőhelyes Intézet 23 növendék ellátását biztosította, kapacitása negyedét kihasználva. A Magyar Helsinki Bizottság monitorozó látogatásakor, 2014. március 13-án, a még túltelített, 107 növendéket ellátó intézmény²⁶ feltöltöttségi mutatója tartósan és jelentősen lecsökkent. A Központi Statisztikai Hivatalnak (a továbbiakban: KSH) szolgáltatott adatok²⁷ szerint 2014 óta egyetlen évben sem érte el vagy közelítette meg a teljes feltöltöttséget az ellátottak száma az év utolsó napján. Az 1. grafikon mutatja az Intézetben ellátásban részesült gyermekek és fiatal felnőttek létszámadatait 2014-től az NMM látogatásának napjáig.



A grafikonon látható, hogy az év utolsó napján a teljes kihasználtság felét utoljára 2017-ben haladta meg a létszám. Az is szembeűnő, hogy kevés volt a 14 éven aluli gyermekek²⁸ száma az Intézetben. Ha nem az év utolsó napját, hanem egy pillanatnyi állapotot vizsgálunk, akkor is

²⁵ SZMSZ 22. old.

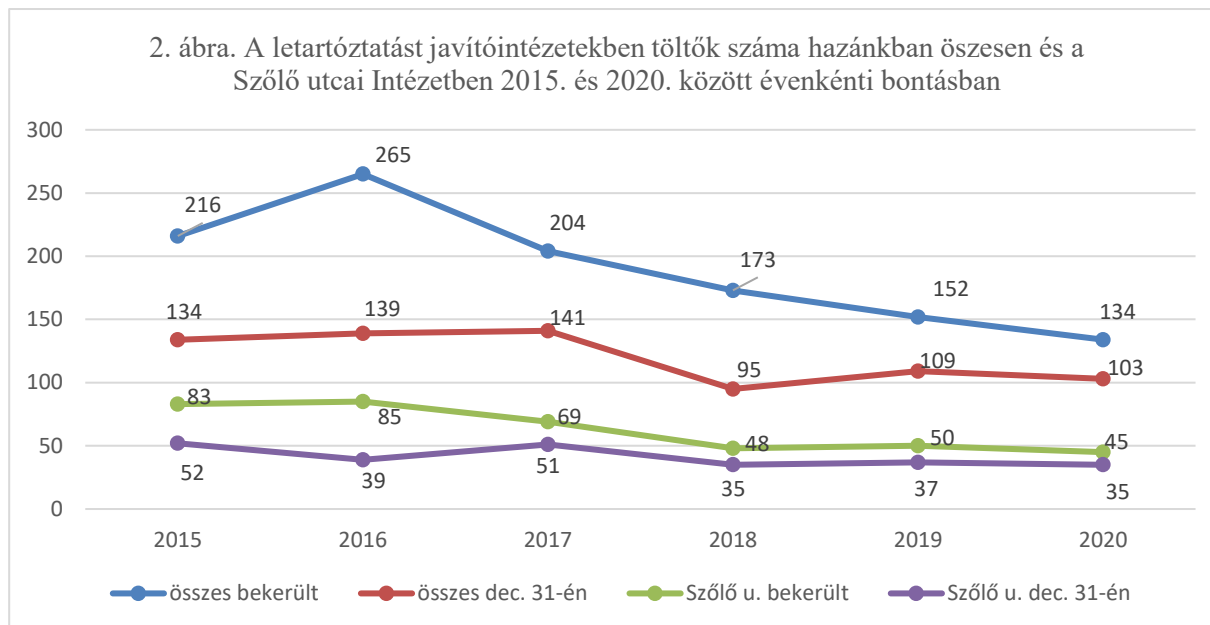
²⁶ <http://www.bpjavito.hu/wp-content/uploads/2018/03/MHBjelentes.pdf>

²⁷ <http://www.bpjavito.hu/index.php/kozerdeku-adatok/tevenyseg-statisztikak/>

²⁸ A 2013. július 1-jén hatályba lépett Btk. a 14. életév betöltésében határozza meg a büntethetőség korhatárát azzal, hogy bizonyos kiemelt bűncselekmények esetében már a 12. életévét betöltött elkövető is büntethető, ha rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Vö.: Btk. 16. §.

megállapítható, hogy a 14 éven aluliak száma alacsony, a 2014 óta eltelt hét és fél év alatt összesen 13 ilyen korú gyermeket tartóztattak le ebben az intézményben.

2016 óta a hazai javítóintézetekbe évente bekerülő gyermekek és fiatalok száma is csökkenő tendenciát mutat a letartóztatottak vonatkozásában. A 2. ábrán az adott években a javítóintézetekbe bekerült összes letartóztatott gyermek és fiatal felnőtt számát, illetve az adott év utolsó napján ellátásban lévők számát vethetjük össze az Intézet adataival.²⁹



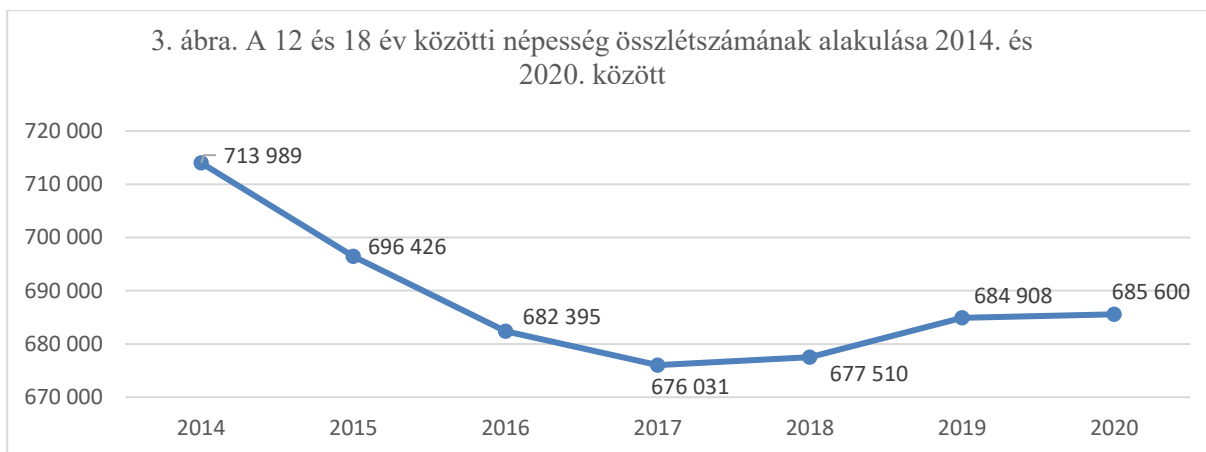
Az Intézet vezetőségében felmerült, hogy a tapasztalható csökkenő tendencia összefügghet azzal, hogy a koronavírus miatt kevesebb lett a bűncselekmény. Ugyanakkor a munkatársak azt is hozzáfűzték, hogy amennyiben a változás mögött az elrendelt bűnügyi felügyelet számának növekedése áll, azt nem tartanák egyértelműen pozitívnak, mert megítélésük szerint az kevésbé hasznos a fiatalok reintegrációja szempontjából.

A csökkenést mutató létszámadatokat a büntetés-végrehajtás statisztikájával összehasonlítva megállapítható, hogy 2014 óta a büntetés-végrehajtás intézeteiben is jelentősen, majdnem a harmadára csökkent a fogvatartott (letartóztatott és elítélt) fiatalok száma.³⁰ Eközben a KSH adatai³¹ szerint a korosztály összlétszámának csökkenése az utóbbi 3 évre már nem volt jellemző. Az ezredforduló körül még 900 ezren felüli létszám a 2017-es mélypontot követően lassú növekedésnek indult. A népességben a 12-18 éves gyermekek számát a 3. grafikon szemlélteti.

²⁹ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0020.html és <http://www.bpjavitó.hu/index.php/kozerdeku-adatok/tevekenysegi-statisztikak/>

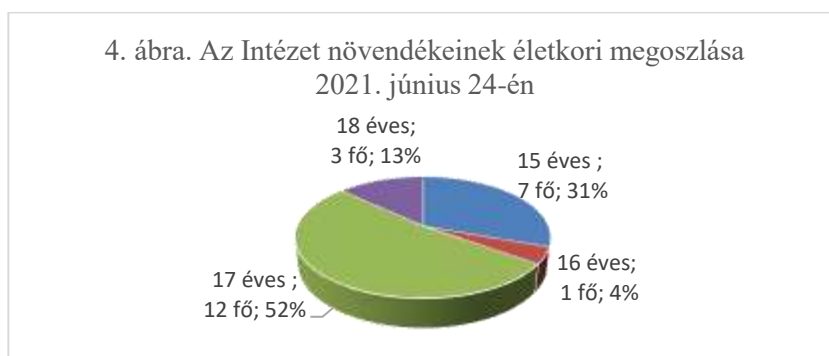
³⁰2014. dec. 31-én 456 fiatalos letartóztatott és elítélt volt a Büntetés-végrehajtás intézeteiben elhelyezve. Számuk 2019. dec. 31-re 176 főre csökkent (melyből 136 jogerősen és nem jogerősen elítélt, valamint 40 letartóztatott volt). Forrás: https://bv.gov.hu/sites/default/files/Bortonstatisztikai_Szemle_2020.pdf. 17. old.

³¹ https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0003.html



2.2.2. Az Intézet csoportjai, és a növendékek életkora

A munkatársak tapasztalatai alapján egyre több 16 év alatti gyermek kerül az Intézetbe. A látogatáskor a növendékek átlagéletkora 17 év volt, a legfiatalabb 15,5 éves volt, míg a legidősebb a 19. születésnapja felé közelített. Az ellátottak életkori megoszlását a 4. ábra mutatja.



Az ellátottak 4 csoportban voltak elhelyezve. Az Intézet csoportjainak jellemzői az 1. táblázatban láthatók.

1. táblázat. Az Intézet csoportjainak feltöltöttsége és a csoportban elhelyezettek életkora, szükséglete 2021. június 24-én

A csoport sorszám	ellátottak száma	ellátottak életkora	az ellátottak szükséglete, nevelési igénye
1.	6	15-19 év között	1 fő speciális, 1 fő SNI, 1 fő spec+ SNI
3.	6	15-18 év között	1 fő SNI, 1 fő BTMN
5.	7	16-19 év között	1 fő speciális, 2 fő SNI
6.	4	15-19 év között	4 fő SNI

Valamennyi csoportot általános csoportként tartották nyilván, a látogatás idején befogadó csoport nem volt, mivel április 7-e óta nem érkezett be új gyermek az Intézetbe. A befogadó csoportban egy hónapig maradhatnak a növendékek, szerepe az intézeti életre való felkészítés.

A csoportok feltöltöttsége megfelelt a Gyvt.-ben megfogalmazott előírásoknak,³² egyetlen csoportban sem haladta meg a létszám az engedélyezett 12, illetve 8 főt.

A 4 fős csoportba csak sajátos nevelési igényű³³ (SNI) gyermeket helyeztek, akik a munkatársak beszámolója szerint a kis létszámú csoportban több támogatást kaptak. A másik három csoportban 2-4 átlagostól eltérő, kiemelt figyelmet igénylő növendék volt. A speciális szükségletűek³⁴ bekerülésüket megelőzően gyermekvédelmi szakellátásban éltek, a megyei, fővárosi vagy az országos gyermekvédelmi szakértői bizottság vizsgálata alapozta meg az átlagostól eltérő szükséglet fennállását. Különleges bánásmódot igényelnek a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek (BTMN) is, akik sajátos tendenciákat mutató személyiségfejlődésük következtében gyakran jelentősen alulteljesítenek, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzdenek, ami nehezíti a közösségbe való beilleszkedésüket és kapcsolati problémákhoz vezethet.³⁵

Az életkorok tekintetében is heterogén csoportok voltak az Intézetben. Három különböző csoportban volt elhelyezve a 3 nagykorú fiatalember. Szintén háromfelé bontották a hét 16 éven aluli fiút, ami a Bv. tv. 348. § (3) bekezdése³⁶ értelmében csak a gyerek érdekében, külön igazgatói rendelkezés alapján tehető meg. Az Intézet SZMSZ-e is tartalmazza, hogy „a 16. életévüket betöltött fiatalokat külön lakóegységben kell elhelyezni”.³⁷ Az igazgatóhelyettes elmondása szerint olyan 16 éven aluli fiatal nem volt az Intézetben, akit együttes elkövetés miatt kellett volna a 16 éven felüliek közé helyezni, és más az életkori elkülönítés megvalósítása ellen szóló érvet sem hoztak az NMM tudomására. Több munkatárs is arról számolt be, hogy az egyik csoportban csak 16 éven aluli gyerekek vannak elhelyezve, de az írásos tájékoztatás ettől eltérő adatokat tartalmazott.

Az Intézetben röviddel az NMM látogatását követően a csoportokat átszervezték, három csoportot hoztak létre, de az életkori elkülönítés továbbra sem valósult meg. A csoportokba 5, 8 illetve 10 főt helyeztek.

Amennyiben nincs – kellően alátámasztott – igazgatói rendelkezés a 16 éven aluliak és az annál idősebbek ugyanazon csoportba helyezésére, azzal az Intézet veszélyezteti a 16. életévüket be nem töltött gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogának érvényesülését.

³² Gyvt. 66/M. § (3) bekezdés: „A javítóintézetben a fiatalok nevelését, ellátását legfeljebb tizenkettő fős csoportokban kell biztosítani. Az értelmi fogyatékossgal élő, szenvedélybeteg vagy súlyos beilleszkedési zavarokkal, személyiségzavarokkal küzdő fiatalok számára létrehozott speciális csoportokban legfeljebb nyolc fő helyezhető el.”

³³ Köznev. tv. 4. § 25. pont: „Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd-fogyatékos, több fogyatékossgal együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”

³⁴ Gyvt. 53. § (2) bekezdés b) pont ba), bb), bc), bd) alpontok: „[...] speciális ellátást kell biztosítani a súlyos személyiségfejlődési, érzelmi élet- és impulzuskontroll-zavarokkal küzdő, illetve súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket mutató [...], a súlyos magatartási és beilleszkedési zavarokat vagy súlyos antiszociális viselkedésformákat tanúsító [...], az alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szert használó [...], a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló törvényben meghatározott szexuális szolgáltatásra felajánkozás tilalmát megszegő gyermek [...], számára.”

³⁵ Vö.: Köznev. tv. 4. § 3. pont

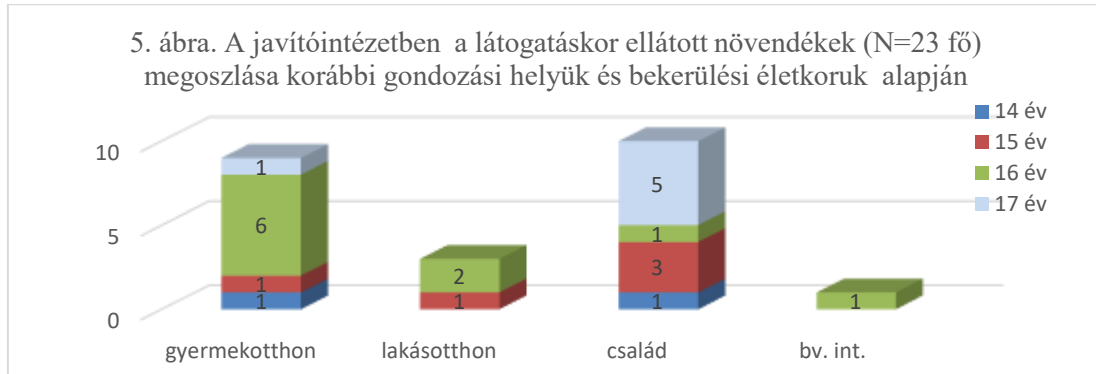
³⁶ Bv. tv. 348. § (3) bekezdés: „A tizenhatodik életévüket be nem töltött és a tizenhatodik életévüket betöltött javítóintézeti nevelteket a javítóintézetben külön lakóegységben kell elhelyezni, kivéve ha a fiatalok érdekében az igazgató ettől eltérően rendelkezik.”

A Bv. tv. 414. §-a szerint ezt az eljárást kell alkalmazni a letartóztatás javítóintézetben történő végrehajtása során is, mivel nem szerepel az ott részletezett kivételek között, illetve nincs erre vonatkozó egyéb rendelkezés.

³⁷ SZMSZ 22. old.

2.2.3. Bekerülés az Intézetbe, a letartóztatásban töltött idő, illetve az elbocsátások az Intézetből

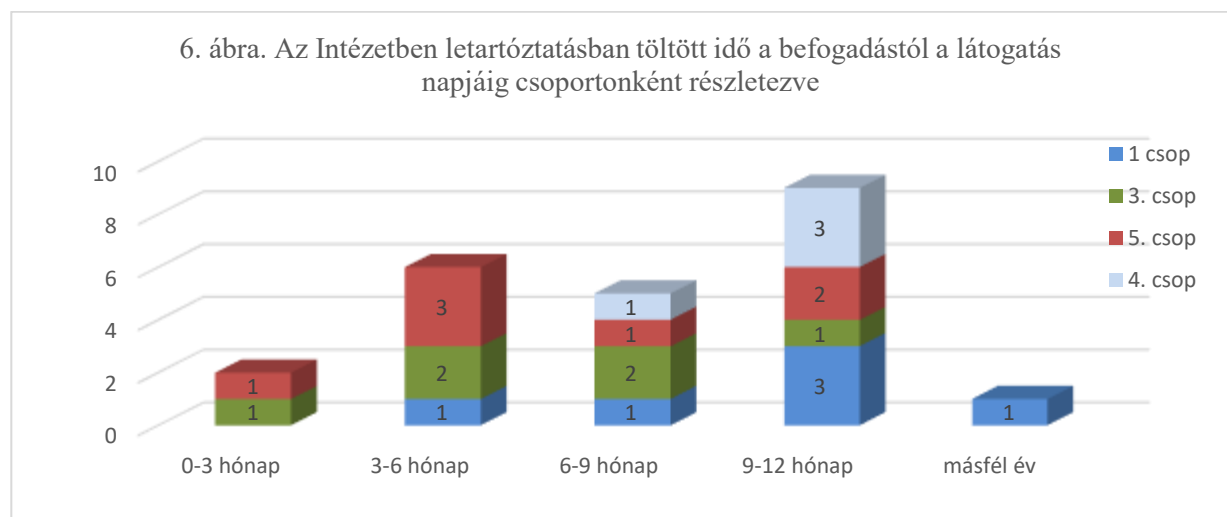
A bekerülésüket megelőzően a gyermekek közel fele (11 fő) szűkebb vagy tágabb családjában, valamelyik szülőjével, nagyszülőjével nevelkedett. Az alábbi 5. ábrán látható, hogy milyen életkorban, honnan kerültek be a növendékek.



Az egyik növendék a családjából előbb egy büntetés-végrehajtási intézetbe, majd onnan az Intézetbe került. A gyermekvédelmi szakellátásból érkezők közül néhányan lakásotthonból, többen különböző gyermekotthonokból érkeztek, melyek között a befogadó otthon és a zártabban működő speciális gyermekotthonok is megtalálhatóak voltak.

A két utolsó befogadás a látogatást megelőzően, április 7-én történt. Egy évnél régebben csak egy hamarosan nagykorú fiatalember tartózkodott az Intézetben, aki 2019 decemberében érkezett. A látogatás napján az Intézetben tartózkodó növendékek átlagosan közel nyolc hónapot töltöttek el itt. A munkatársak beszámolója alapján általában is az volt jellemző, hogy a maximális 2 év helyett³⁸ nagyjából 9 hónapig voltak itt a fiatalok, a 14 év alattiak még gyorsabban kikerülnek. A jogszabály is rövidebb időt engedélyez, a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét be nem töltött gyermekeket maximálisan egy évig lehet csupán letartóztatásban tartani.³⁹

A 6. grafikon mutatja be, hogy az Intézetben letartóztatásukat töltő fiatalok mennyi ideje várnak az elbocsájtásukat megalapozó bírósági, ügyészi rendelkezésre.



³⁸ Be. 688. § (2) bekezdés b) pont: „A letartóztatás megszűnik, ha annak tartama a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltött fiatakorúval szemben a két évet eléri, kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott letartóztatás esetét, továbbá ha a másodfokú vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása iránti eljárás van folyamatban vagy hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.”

³⁹ Be. 688. § (2) bekezdés a) pont

A csoportok a bekerüléstől eltelt idő tekintetében is heterogénnek tekinthetők. A letartóztatásban töltött idő egyetlen esetben sem haladta meg a jogszabályban engedélyezettet.

Az, hogy az elbocsátás után mit rendel el a bíróság, azt a bűncselekmény súlya mellett az is befolyásolja, hogy az Intézet milyen véleményt tud adni a fiatakorúról a viselkedése alapján.

A látogatást megelőző 5 év statisztikai adatszolgáltatását⁴⁰ áttekintve a növendékek majdnem 2/3-a (62,7%-a) úgy került ki az Intézetből, hogy a büntető ügye még folytatódott, a negyedüket (27,7%) javítóintézeti nevelésre ítélte a bíróság. A fiatalok tizedét (11,4%) helyezték a Büntetés-végrehajtás intézeteibe. A leggyakrabban Aszódra vagy Tökölre kerültek Budapestről a fiúk, de volt olyan is, akit családi kapcsolatai miatt Debrecenbe helyeztek át. Az Intézet munkáját dicséri, hogy csak elvétve – és az utóbbi négy évben egyáltalán nem – fordultak elő olyan esetek, amikor másik javítóintézetbe helyeztek át valakit letartóztatásba.

A statisztikai adatszolgáltatás alapján az alábbi 2. táblázat foglalja össze az Intézetből történt elbocsátásokat.

2. táblázat. Az Intézetben jogerős bírósági ítélettel vagy a büntető eljárás folytatása mellett megszüntetett letartóztatások száma évenkénti bontásban

	2020	2019	2018	2017	2016	5 év alatt összesen
A tárgyév során elbocsátottak száma	47	48	64	57	98	314
ebből jogerős bírósági ítélettel	14	19	22	19	37	117
javítóintézeti nevelésre ítélték	13	16	20	15	23	87
büntetés-végrehajtási intézetbe került	1	3	2	4	14	24
másik javítóintézetbe helyezték át letartóztatásba	0	0	0	0	2	2
próbára bocsátották	0	0	0	0	1	1
felfüggesztett szabadságvesztést kapott	0	0	0	0	2	2
felmentették	0	0	0	0	1	1
a felső sorból büntető eljárás folytatása mellett letartóztatását megszüntették	33	29	42	38	55	197
egyéb kényszerintézkedést rendeltek el	15	14	24	25	34	112
egyéb javítóintézetbe helyezték át letartóztatásba	16	14	11	11	21	73
másik javítóintézetbe helyezték át letartóztatásba	0	0	0	0	0	0
bv. intézetbe helyezték letartóztatásba	2	1	7	2	0	12

A körülményeknek és a munkatársak odafigyelésének köszönhetően nagyon alacsony az engedély nélküli eltávozások száma. 2018-ban volt utoljára szökés, akkor is csupán egy gyermek távozott. Évek óta még szökési kísérlet sem volt. Az egyik alkalmazott szerint „ez azért van, mert a gyerekek ráébrednek, hogy hol vannak, és rájönnek, hogy emberként foglalkoznak velük”.

2.2.4. Befogadás és elbocsátás a járványhelyzetben

Az emberi erőforrások minisztere az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozatában foglaltak végrehajtáshoz kiadott útmutatójában hangsúlyozta, hogy a látogatási tilalom nem jelent egyben felvételi zárlatot a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekben. „A javítóintézetbe érkező új növendéket be kell fogadni”.⁴¹ Az intézmény-elhagyási tilalom alól pedig kivételt képeznek azok a növendékek, akiknek a javítóintézeti nevelése bármely okból megszűnik, őket a javítóintézetből el kell bocsátani.

Helyben a 2020. április 3-án hozott igazgatói utasítás határozta meg az új növendékek befogadására vonatkozó eljárásrendet. Eszerint a korábbiakhoz képest változott a befogadás helyszíne, a járványveszély miatt az egészségügyi részleg hátsó traktusát jelölte ki az igazgató.

⁴⁰ <http://www.bpjavito.hu/index.php/kozerdeku-adatok/tevekenysegi-statisztikak/>

⁴¹ Emberi erőforrások minisztere: „Útmutató az Országos Tisztifőorvos határozatában foglaltak végrehajtásához” Budapest, 2020. márc. 19. 4. old.

Utasításában arra is kitért, hogy az újonnan érkezett növendék felkísérését követően az érintett folyosói szakaszokon és a lépcsőházban a nevelők által kijelölt már itt tartózkodó növendékek haladéktalanul fertőtlenítő felmosást végezzenek. Az egészségügyi részlegen 3 szoba állt rendelkezésre, így amennyiben két bűntárs érkezne egyszerre, akkor mód van az elkülönítésre, és a többnapos eltéréssel bekerülőket is el tudják helyezni egymástól elkülönítetten.

Az eljárásrend és az elmondások alapján nagyon alapos az orvosi vizsgálat a befogadás során, az esetleges külsérelmi nyomokat is vizsgálják a beérkezést követően. Ez az általános eljárás nem változott a járványveszélyben, de a részletes pszichológusi állapotfelmérésre csak a kéthetes elkülönítést követően került sor.

A 2020. augusztus 31-én végzett ügyészi ellenőrzés megállapította, hogy a 14 napos elkülönítés alatt a befogadott növendékek számára az ételt a konyháról helybe vitték, „szabad levegőre nem viszik le őket a két hét alatt, gyakorlatilag el sem hagyhatják az egészségügyi részleget”.⁴² Az ügyész felhívta a figyelmet arra, hogy nincs „olyan jogszabályi rendelkezés, amely a befogadaskor tizennégy napra elkülönített növendékek vonatkozásában lehetőséget ad akár járványügyi intézkedés okán, vagy megelőzési célból a szabad levegőn tartózkodás jogainak korlátozására. [...] a növendék a szabad levegőre lekíséréskor védőfelszereléssel (maszk, védőkesztyű) ellátva, növendéktársaitól elkülönítve gyakorolhatja a szabad levegőn tartózkodáshoz való jogát.”⁴³ Az igazgató a II. kerületi tisztifőorvostól és a Nemzeti Népegészségügyi Központtól kért állásfoglalást, majd a megkapott válaszok után a korábbi gyakorlatot módosította. Igazgatói utasításban rendelte el, hogy a befogadás során elkülönítésben lévő növendékek mindennap szabad levegőn töltsenek egy órát.

Felhívom azonban a figyelmet arra, hogy az igazgató utasításában a 2020. évi LVIII. törvény 237. §-ára helytelenül hivatkozik, a javítóintézetekre ugyanis a törvény 242. §-a vonatkozik. A javítóintézetekre irányadó 242. § – a 237. § (7) bekezdésében a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka részére adott felhatalmazással szemben – nem ad felhatalmazást a javítóintézet igazgatója részére a szabad levegőn való tartózkodás jogának korlátozására. Az igazgató az ügyességgel folytatott levelezésben továbbá arra utal, hogy a Bv. tv. 122. §-át tartja a javítóintézetekre irányadónak, holott a Bv. tv. 414. § (1) bekezdése szerint a letartóztatás javítóintézetben történő végrehajtására a javítóintézeti nevelés végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket kell eltérésekkel alkalmazni.⁴⁴

A látogatócsoportnak több növendék arról számolt be, hogy ők a befogadásuk során a többiekől elkülönítve tölthettek napi egy órát a szabad levegőn.

A büntetés-végrehajtási intézetből érkezett növendék nem került elkülönítésre, mert igazoltan fertőzésmentes környezetből érkezett.

A befogadásokat és az elbocsátásokat a pandémiában meghozott intézkedések⁴⁵ nem akadályozták.

Sem a járványhelyzettel összefüggésben, sem az egyéb körülményekre tekintettel az ellátottak bekerülésével, elbocsátásával kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülmény a látogatócsoport már nem észlelt.

⁴² Részlet a Bv. 6212/2020/2 iktatószámú ügyészi törvényességi ellenőrzés során készült feljegyzésből, 7. old.

⁴³ Fent idézett feljegyzés, 8. old.

⁴⁴ A letartóztatás javítóintézetben történő végrehajtására a XXVII. Fejezet rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni, a 362-364. §, a 365. § (3) bekezdése, a 367. §, a 371. §, a 373. § (2) bekezdés e)-h) pontjai, valamint a 374. § (2) bekezdés d)-g) pontjai és a 378-379. § rendelkezései azonban nem alkalmazhatók.

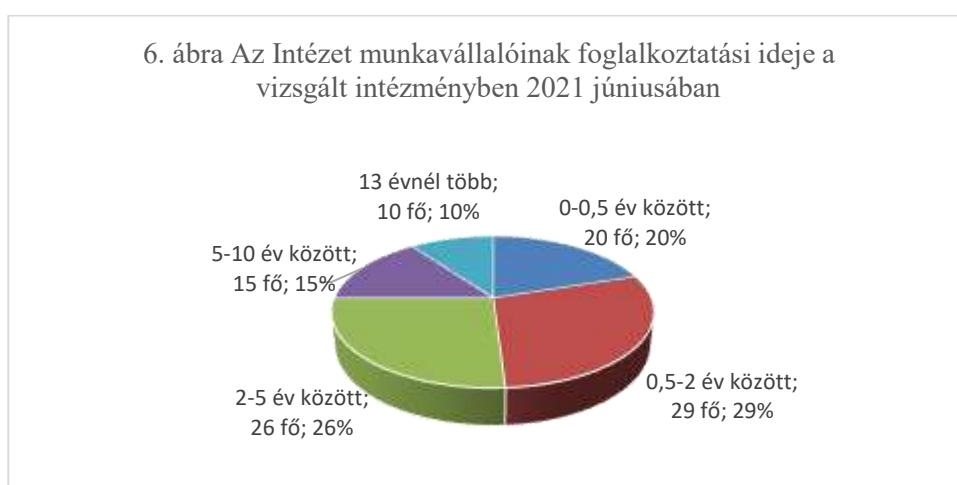
⁴⁵ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet; és az országos tisztifőorvos a 13305-16/2020/EÜIG számú, márc. 17-én kelt határozata; A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet; A járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet; 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről; 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről.

2.3. Személyi feltételek

Az engedélyezett 110 álláshelyből 100 hely volt betöltve. A vezetői beszámoló szerint nem volt létszámhiány, a tartósan alacsony fogvatartotti létszámhoz elegendőnek találták a munkavállalók számát. Az azonban mind a vezetőkkel, mind a munkatársakkal folytatott interjúkból, valamint a tanulmányozott adatokból is kiderült, hogy magas a fluktuáció.

A látogatás évében 23, az azt megelőző évben 30 főnek szűnt meg a közalkalmazotti státusza az Intézetben. Az elvándorlás mértékéből következően magas az új belépők száma is. Az alkalmazottak 1/5-e a látogatást megelőző fél évben állt munkába, majdnem fele pedig 2 évet sem töltött még el az Intézetben. Csupán a munkavállalók negyede dolgozott öt évnél régebben ezen a munkahelyen. A legrégebb óta, több, mint 30 éve, egy gyermekfelügyelő volt állományban. Az igazgató és egyik helyettese több mint 10 éve állt már alkalmazásban a látogatás idején.

Az alábbi kördiagram részletezi, hogy az Intézet alkalmazottai mióta álltak foglalkoztatási vizsgálatban az Intézettel a látogatás idején.



A CPT kiemeli, hogy a „fiatalkorúak felügyelete és gondozása különösen nagy kihívásokat támaztó feladat. Gondosan kell megválogatni azokat a munkatársakat, akiket erre a feladatra jelölnek ki, [...] olyan emberekre van szükség, akik elkötelezettek a fiatalokkal való munka iránt, és képesek arra, hogy útmutatást adjanak, és motiválják a rájuk bízott fiatalkorúakat”.⁴⁶

A kiválasztást megkönnyíti, amikor olyan munkavállalók jelentkeznek, akik már a pályára készülődésük folyamán, a helyben végzett szakmai gyakorlatok közben ismerkedtek a feladatokkal. Esetükben kölcsönösen megalapozottabb döntés előzhette meg a jelentkezést, illetve a felvételt. Az Intézet duális képzés keretében⁴⁷ szociális munkások szakmai gyakorlólhelyeként működik.

A munkatársak meglátása szerint a személyek gyors cserélődéséhez az is hozzájárul, hogy itt egy nyitott gyermekotthonhoz képest jóval nagyobb a terhelés, ami az anyagi megbecsülésben nem tükröződik.

A nagyon magas fluktuáció aránytalanul nagy terhet rak az Intézet stabil munkavállalói magjára, jelentősen növelve a kiégésük veszélyét. **Az NMM a vezetés aggodalmát osztva úgy látja, hogy különösen nehéz a betanítás, a szokásrendbe való bevezetés, amikor ennyire alacsony az aránya a több éve az Intézet alkalmazásában állóknak.**

⁴⁶ CPT/Inf (99)12, 33. pont

⁴⁷ <http://www.bpjavito.hu/index.php/kapcsolat/felsooktatas/dualis-kepzes/>

A vezetők, pedagógusok és a nevelő-gondozó munkát segítő más dolgozók létszámát a Rendtartás⁴⁸ határozza meg. Szakmai munkakörökben csoportonként 2 nevelőt, 4 csoportonként egy utógondozót, valamint intézményi szinten összesen 10 iskolai tanítót, tanárt kell foglalkoztatni, 40 fiatalkorúra kötelezően kell 1 pszichológusnak jutnia, míg a gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, szakoktatók és munkaoktatók számáról feladattól függően az intézmény maga dönthet. A nevelő-gondozó munkát segítőik között 1 főfoglalkozású orvost és egy részfoglalkozású pszichiátert, 4 ápolót, 1 növendékügyi előadót, valamint 1 rendészt kell kötelezően alkalmazni intézményenként, továbbá csoportonként 3 gyermekfelügyelőre van szükség a jogszabály szerint.

Az oktatási szakmai egységhez 21 munkatársat, köztük 11 nőt soroltak. A szakmai egység munkatársai változatos szakképesítéssel rendelkeztek. Az oktatási, képzési feladatot ellátókra nem volt jellemző a túlóra, mindössze 3 munkatársnak keletkezett túlmunkája, mely egyikük esetében sem érte el a 30 órát a 2020 márciusában kihirdetett veszélyhelyzet kezdetétől a látogatás idejéig eltelt 1 év 3 hónapos időszak alatt.

Orvost nem alkalmaztak, de belgyógyász hetente, bőrgyógyász és pszichiáter kéthetente rendelt az Intézetben. Az előírt 4 ápoló helyett csak hármat foglalkoztattak, és a hatályos SZMSZ szerint is csupán 3 fő tartozott az egészségügyi csoportba.

Felhívom a figyelmet, hogy az intézmény szabályzatai nem állíthatnak fel a jogszabályban rögzítettnél alacsonyabb követelményeket, mert az visszásságot okoz a jogállamiság elvével összefüggésben. Azzal, hogy nem áll elegendő számú ápoló alkalmazásban, az Intézet veszélyezteti a gyermekek egészséghez fűződő jogának az érvényesülését.

Ugyanakkor megfontolásra érdemesnek tartanám a Rendtartás módosítását az orvosok alkalmazására vonatkozóan. Az NMM tapasztalatai szerint a javítóintézetek többsége nem tud főállásban orvost alkalmazni, azonban – többnyire szerződéses jogviszonyt létesítve – biztosítják, hogy rendszeres, állandó kapcsolatban álljanak gyakran többféle szakorvossal is.

A pszichológusok száma az Intézet teljes kihasználtsága esetén is elegendő lenne. Egy részük a Mentálhigiénés és módszertani csoport tagjaként dolgozott. Hat alkalmazottnak volt gyógypedagógus végzettsége.

A Rendtartás a biztonsági elkülönítő kapcsán elvárja, hogy – amennyiben ott fogvatartott tartózkodik – a rendészeti szolgálat legyen képes állandó felügyeletet biztosítani.⁴⁹ A javítóintézetek rendtartásáról szóló rendeletnek az intézményenként 1 rendész alkalmazására vonatkozó előírása azonban nem teszi lehetővé a folyamatos rendészi jelenlétet. A javítóintézetekben a biztonsági elkülönítés felügyelésén túlmenően számos más feladatuk is van a biztonsági szolgálat tagjainak. A rendész az például, aki „személyes kontrollal és technikai eszközök alkalmazásával gondoskodik a fiatalkorú fogvatartottak 24 órás folyamatos felügyeletéről, a fiatalkorúak és az intézet biztonságos őrzéséről, védelméről. [...] Teljesíti a fiatalok intézetben belüli kísérését, közreműködik a kiszállítások lebonyolításában, biztosítja az intézmény napirendjének, a különböző rendezvényeknek a biztonságos megvalósítását”.⁵⁰ Az Intézetben folyamatosan 4 rendész teljesít szolgálatot nappal és egy éjszaka. Belátható, hogy javítóintézetenként egy rendész nem tudja a biztonságos őrzéshez és védelemhez kapcsolódó feladatokat ellátni. **Emiatt az AJB-493/2018. számú jelentéshez hasonlóan megfontolásra javaslom a Rendtartás rendészek létszámára vonatkozó előírásának módosítását.**

⁴⁸ Lásd 1. melléklet az 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelethez. A vezetők, pedagógusok és a nevelő-gondozó munkát segítő más dolgozók létszáma

⁴⁹ Rendtartás 10. § (1) bekezdés: „[...] Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító fiatalkorúnak [...] biztonsági elkülönítése érdekében ki kell alakítani olyan, a rendészeti szolgálat általi állandó felügyelet lehetőségét biztosító, külön zárható helyiséget (a továbbiakban: biztonsági elkülönítő), ahol a fiatalkorú a biztonsági elkülönítésre okot adó ön- vagy közveszélyes magatartás megszűnéséig elhelyezhető.”

⁵⁰ SZMSZ II.2.6. fejezet, 32-33. old., illetve Az EMMI Budapesti Javítóintézet szakmai egységeinek feladatai 5. pontja <http://www.bpjavitato.hu/index.php/szakmai-mukodes/szakmai-egysegek-feladatai/>

A 19 rendész között 3 nő volt. Az NMM meglepéssel tapasztalta, hogy a csak fiúkat ellátó intézményben női munkatársak is ügyeltek a rendre. A CPT is hangsúlyozza, hogy a szabadságuktól megfosztott fiatalok esetében a vegyes férfi-női személyzet egyfajta „biztonsági intézkedés a fogvatartási helyeken előforduló bántalmazások ellen, különösen ami a fiatalokat illeti. A vegyes férfi-nő jelenlét jótékony hatással lehet az őrzés étoszára, és a normalitást erősítheti a fogvatartási helyszínen.”⁵¹ Sokféle végzettségű személy megtalálható a rendészek között is, pl. asztalos, fémforgácsoló, szobafestő-mázoló, állattenyésztő, büntetés-végrehajtási felügyelő. Ketten a BVOP javítóintézeti rendész-képzőjét, öten bv-tiszthelyettes képzést végeztek, és több személy- és vagyonőr végzettségű rendész is volt.

Szinte valamennyi rendész a kötelező munkaidőn felül is teljesített munkaórát. Átlagosan 127,6 túlmunkaórájuk keletkezett a pandémia kezdetétől a látogatásig tartó 15 hónapos időszakban. Egyénekenként 70 és 337 munkaórát dolgoztak a kötelező óraszámok felett, vagyis volt, aki folyamatosan átlagosan 22 órát – félheti munkaidejénél többet – túlórázott havonta. A rendészek túlmunkaóráit a 3. táblázat mutatja be.

3. táblázat. A rendészek által teljesített túlmunkaórák száma 2020 márciusától a látogatás napjáig

A teljesített túlmunka óraszám	
32 óránál kevesebb túlmunkát teljesített	4 fő
70-95 óra közötti túlmunkát teljesített	5 fő
110-132 óra közötti túlmunkát teljesített	2 fő
178-196 óra közötti túlmunkát teljesített	4 fő
224-234 óra közötti túlmunkát teljesített	2 fő
337 óra túlmunkát teljesített	1 fő

A kiugróan sok túlmunkát teljesítő rendészek (a táblázat alsó három sorában szereplő 7 fő) esetében felmerül a kérdés, hogy miként tudnak ennyi munka mellett pihenésre, kikapcsolódásra is elegendő időt biztosítani.

A szükséges pihenőidő hiánya frusztráltságot okoz, csökkenti a növendékek felé az empátikus, türelmes viszonyulást, így rossz bánásmód kialakuláshoz vezethet, és fokozza a munkavállaló kiégésének a veszélyét.

2.3.1. A csoportokhoz beosztott munkatársak

A Rendtartás a munkatársak száma mellett a szükséges szakképesítésre vonatkozóan is tartalmaz előírást.⁵² A CPT is fontosnak találja és hangsúlyozza, hogy a „fiatalok gondozása különleges erőfeszítéseket igényel azért, hogy csökkenteni lehessen a hosszú távú szociális beilleszkedési zavarok veszélyét. Ehhez pedig multidiszciplináris megközelítésre van szükség, amely többféle szakember tudásából táplálkozik [...]”⁵³ Az igazgató több szakterületről szerzett képzést. A szociális munkás diplomája mellett többek között kisebbségpolitikai, családvédelmi szakember is, szocioterapeuta, gyermekjogi képviselő és mediátor. Vezetőtársai is sokoldalúan képzettek, például hitoktató, pszichológus, gyógypedagógus, igazgatásszervező is található volt közöttük. A vezetőkről elmondható, hogy alapidiplomájuk mellett számos, az Intézetben jól hasznosítható kiegészítő ismerettel rendelkeztek.

⁵¹ CPT/Inf (99) 12, 26. pont.

⁵² 2. melléklet az 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelethez

⁵³ CPT/Inf (99)12, 28. pont

Az alábbi táblázatban tekintjük át, hogy a csoportokhoz beosztott munkatársak száma összhangban van-e a Rendtartással. A fent ismertetett jogszabály szerint minden csoporthoz legalább 2 nevelőnek és 3 gyermekfelügyelőnek kell tartoznia.

4. táblázat. Az Intézet csoportjaihoz beosztott nevelők és gyermekfelügyelők száma

	1. csoport	3. csoport	5. csoport	6. csoport
nevelő	2	4	5	2
gyermekfelügyelő	3	1	1	0

A táblázatból látható, hogy a látogatás alkalmával nem volt megfelelő a 6. csoporthoz rendelt munkatársak száma. A két megfelelő képesítésű nevelő mellett nem szerepeltek gyermekfelügyelők. A többi csoportba számszerűen elegendő munkatársat osztottak be.

Az 1. csoport mindkét nevelőjének megfelelő volt a képesítése, de a 3 gyermekfelügyelőből csak egy volt szakképzett. A 3. csoporthoz az Intézettől kapott adatszolgáltatás szerint csak egy érettségivel rendelkező, vagyis képesítés nélküli gyermekfelügyelő volt beosztva, ugyanakkor az egyéni interjú és egy másik időpontra vonatkozó adatszolgáltatás alapján a munkatárs nevelői besorolásban volt annak megfelelő képesítéssel. Az 5. csoportba 5 nevelő és egy érettségizett, vagyis megfelelő képesítéssel nem rendelkező gyermekfelügyelő lett besorolva, ugyanakkor a nevelők közül is csak ketten rendelkeztek megfelelő szakképesítéssel.

A látogatást követő csoportatsoroláshoz küldött beosztás szerint mindhárom csoporthoz 4-4 személyt soroltak be. A nevelési szakmai egységhez tartozó 13 éjszakás gyermekfelügyelővel együtt a létszám és a nevelők szakképesítése megfelelő lett. A gyermekfelügyelők között azonban többnek hiányzott a munkakör betöltéséhez szükséges szakképesítés. Az éjszakás gyermekfelügyelők közül többen a rendészeti és biztonsági feladatokat ellátó csoportra inkább jellemző bv. tiszthelyettes, illetve személy- és vagyonőr képesítéssel rendelkeztek.

A Nevelési szakmai egység dolgozóinak egyharmada volt nő, ugyanakkor a csoportokhoz közvetlenül beosztott nappali szolgálatot teljesítők $\frac{3}{4}$ -e nő volt. A munkatársak szerint szeretnék növelni a férfiak arányát, de alkalmas jelentkező hiányában erre nincs mód. Úgy vélték, a magas fluktuációhoz is hozzájárult, hogy a nők egy része nem bírta a fiúkkal folytatott „hatalmi harcot”, a növendékek „beszólogatásait”.

Az éjszakás gyermekfelügyelők valamennyien férfiak voltak.

A túlmunkák száma egy-egy gyermekfelügyelő esetében érte el a kritikus mértéket (15 hónap alatt 292, illetve 236 óra). A látogatás idején státuszban lévő nevelők közül ketten teljesítették az azt megelőző évben jelentős többletóraszámot (fél éven belül 137, illetve 150 túlóra), de esetükben a látogatás évének első öt hónapjában már nem volt ilyen terhelés. Azt az NMM nem vizsgálta, hogy a korábban távozott munkavállalók milyen mértékben voltak túlterhelve.

A vezetőség fontosnak tartotta, hogy a munkavállalók az évi rendes szabadságukat kivegyék, és a meghallgatott dolgozók is arról számoltak be, hogy a szabadság kivételének nem volt akadálya.

Azonban az NMM meglátása szerint a szabadság alatti kikapcsolódás, az intézet által biztosított rendszeres szupervízió és a továbbképzés keretében tartott módszertani foglalkozások sem tudják kellően ellensúlyozni az új belépők folyamatos betanításából, a változó csoportstruktúrákból eredő bizonytalanságokat és többletterhelést.

Az Intézetben tapasztalt magas fluktuáció, az egyes munkatársak jelentős mértékű túlmunkája aggodalomra ad okot a munkavállalók kiégés-veszélyeztetettsége, kimerülése, pszichés- és fizikai jóllétének megőrzése szempontjából.

A megfelelő szakképesítés hiányában történő alkalmazás, továbbá a dolgozók fáradtsága csökkenti a toleranciát, fokozza a növendékekkel szembeni „ösztönös” reakciókat, türelmetlenséget eredményezhet, veszélyezteti az embertelen, megalázó bánásmód tilalmának gyakorlati érvényesülését.

2.4. Tárgyi feltételek, elhelyezési körülmények

Az intézmény jogelődje, a Jó Pásztor Leánynevelő Intézet 1892-ben kezdte meg működését. Mára már csak a Jó Pásztor Háza épületegyüttes maradt meg ebből az időből. 1951-től Fiatalkorúak Állami Átmeneti Nevelőintézete, valamint a Fiatalkorúak gyűjtő-, megfigyelő-, szűrő-, és elosztó állomása lett, ahova vegyesen helyezték el azokat a fiúkat és leányokat, akiket a fiatalkorúak bíróságai javítónevelésre utaltak. Több fenntartó- és profilváltás, épület-átalakítás és újjáépítés egyik állomásaként 1975-ben megszűnt a leányrészleg, 1982-ben átadták a teljesen felújított „D” épületet, ahol jelenleg is folyik az oktatás és a munkafoglalkoztatás. 1995-től tiszta profillal fogadja az Intézet azon fiatalkorú fiúkat, akik letartóztatására javítóintézetet jelöltek ki.⁵⁴

A XIX. század végén, a Jó Pásztor rend magyarországi fenntartója, a San Marco hercegnő által megvásárolt 3 holdas terület környéke az Árpád híd átadása után a főváros fontos közlekedési csomópontjává vált. A jelentősen átalakuló városképet a hatvanas-hetvenes évektől 5-6, illetve 10 emeletes épületek uralták, és az Intézet az óbudai lakótelepbe olvadt be. A korszak tipikus iskolájára emlékeztető külső képet a Szőlő utca felől a belátást akadályozó szokatlanul magas téglakerítés és a duplaszárnyú nagy fém kapu töri meg.

Az udvaron körbetekintve a kerítésekben található szögesdrót azonnal jelzi, hogy nem távozhatnak szabadon az ide elhelyezettek. Ugyanakkor a kert változatos kialakítása, az örökzöldek, az árnyékot adó hatalmas fák, a virágzó növények feledtetik a téri korlátokat. A medence, az épület falán a graffiti, a bográcsozó hely, a rekortán burkolattal ellátott sportudvar, az állatsimogatóból kiszűrődő madárcsivitelés élhető, a test és a lélek számára egyaránt kikapcsolódást, feltöltődést biztosító, a fantázia szabad szárnyalását is elősegítő környezetet jelent. A sportpályák rugalmas borításának köszönhetően csökkent a sportbalesetek száma, mondta büszkén az egyik munkatárs. A közelmúltban befejeződött felújítás az EU-s szabványoknak is megfelel – egészítette ki az információt az otthonvezető.

Hasonlóképpen pozitív hangulatot árasztott az iskolába lépve a tekintetet magára vonzó gyönyörű, színes mozaikkép. Tanulásra ösztönzött a bejárat melletti tablókép az itt érettségizettek fényképével. A tanulást a gyakorlatban is segítette az osztályterem dekorációja.

A növendékek személyes fontosságát tükrözte az iskola folyosóján a születésnapokat tartalmazó naptár.

Az épület emeletén található a hittanterem, a könyvtár, a díszterem. Az emeleti folyosó a növendékek munkáival, például a kézműves foglalkozásokon festett tojáshéj felhasználásával, cérnatechnikával készített alkotásokkal volt díszítve.

A növendékek lakóegységei a Szőlő utcai bejárat melletti (A) épületben voltak. A földszinti lakóegység szolgált a befogadásra, de mivel a látogatás idején befogadó csoport nem működött, egy normál csoportot helyeztek el ott. Az épület 1. és 2. emeletén 2-2 csoport lenne úgy elhelyezhető, hogy a csoportok 3-3 hálójához egy közös lakótér tartozik, ami az érintett csoportok közötti elkülönítés lehetőségét kizárja. További 3 csoport elkülönített elhelyezésére van még mód. Mivel azonban a látogatáskor alacsony volt a feltöltöttség, a 4 működő csoportot úgy helyezték el, hogy a csoportoknak nem kellett közös nappali helyiségen osztoznia egymással. A csoportok önálló elhelyezése nyugodtabb nevelőmunkát biztosított, és járványügyi szempontból is előnyös volt, hisz csökkentette egy esetlegesen behozott fertőzés terjedésének a veszélyét.

A nappaliban kapott helyet a ruhaszárító, néhány fotel, egy-egy kisasztal. A hatalmas nagy ablak nélküli térbe természetes fény csak közvetve, a nyitott ajtókon, illetve azok üvegein keresztül jutott be. Folyamatosan hosszú időt azonban nappal nem töltöttek ott a fiatalok. Ha nem az iskolában, az udvaron vagy munkafoglalkoztatáson voltak, akkor az ablakokkal rendelkező tanulószobában tartózkodtak, illetve az elvileg a másik csoporthoz tartozó tanulószoba is rendelkezésükre állt foglalkozásokra, játékokra. A csoportszoba falán különböző információkat

⁵⁴ vö.: <http://www.bpjavitó.hu/index.php/bemutakozas/az-intezmeny/az-intezmeny-multja/>; <http://www.bpjavitó.hu/wp-content/uploads/2020/05/Szakmai-Program-2020-A1%C3%A1%C3%ADrt.pdf>

tartalmazó falitáblák (például telefonálási szabályzat, óra- és takarítási rend, gyakorlati tanácsok a Covid19 járvánnyal kapcsolatosan), és a csoportok által készített, illetve az éppen zajló projektekhez kapcsolódó dekorációk egyaránt voltak. A csoportszobától üveggel volt elválasztva a nevelői szoba, melyben volt egy kis hűtő, mikrohullámú sütő, kávéfőző is. Ebben a szobában telefonálhattak is a fiatalok a nevelő jelenlétében a kapcsolattartó személyekkel.

A hasonló kialakítású hálókbán többnyire 4, néha 5 személy számára volt hely az emeletes vagy önálló vaságyakon. Az alacsony létszámnak köszönhetően a hálók feltöltöttsége is nagyon változó volt. Előfordult, hogy csak egyvalaki, vagy csak két személy aludt a hálókbán. Az ágyak mellett üres fatáblók voltak. A gyermekek felvilágosítása szerint azokra tilos bármit is kirakni, a számukra fontos fényképeket, egyéb képeket vagy rajzokat az Intézettől kapott képkeretbe tehették, melyek a nyitott szekrényekben kaptak helyet. Az NMM sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a személyes tárgyak, képek elhelyezésére az ágyak mellett nincs mód, annál is inkább, mert a Szakmai program is azt tartalmazza, hogy ezekre a fatáblákra képeket tűzhetnek a fiatalok.⁵⁵ A hálókbán a polcokra (ajtó nélküli szekrényekbe) meghatározott hajtogatási sorrendben tették a holmijukat a növendékek, a köntösöket fogasra akasztva tárolták. A hálók padlója linóleum borítású volt. Az ablakok előtti rács a kilátást, szellőzést nem akadályozta, megfelelő mennyiségű napfény jutott a hálóba.

Mindegyik lakóegységhez tartozott vizesblokk, WC, 2-4 állásos zuhanyzó, mosdó. A WC-k ajtaja egy zár nélküli OSB lap volt. A rozsdamentes vizesblokkok állapota megfelelő volt, sehol sem volt penész vagy megromlódott állapotú szaniter.

A tágas lakóegységeket mindenütt tisztaság jellemezte. Nem voltak tipikus szándékos rongálásnyomok, melyekben nyilvánvalóan nagy szerepe van a vezetőség szemléletének és az áttekintett 15 hónap alatt az összes munkatárs közül a legtöbb túlórárt teljesítő karbantartónak (nyolc olyan hónap is volt, amikor 20 vagy annál több túlórája volt, melyből 4 hónapban a heti munkaidőt, vagyis a 40 órát is elérte vagy meghaladta a többletóráinak száma). Az elhasználódott, kopott fotelek, öreg iskolapadok, festékhányos nyílászárók egy része azonban alaposabb felújításra, cserére szorulna. A csatornák állapota problémás, mely már túlmutat a helyi, a látogatáskor aktuálisan 3 fős karbantartócsoport lehetőségein. Röviddel a látogatás előtt csőtörés is volt.

Az NMM az elhelyezési körülményekre vonatkozóan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt, de javasolja az intézet igazgatójának, hogy engedélyezze a személyes dekoráció fokozottabb megjelenését a hálókbán, és kéri a fenntartót, hogy biztosítsa a szükséges felújítási és karbantartási munkák, valamint az elhasználódott berendezési tárgyak cseréjének a fedezetét.

2.5. A növendékek oktatása, foglalkoztatása, a szabadidő eltöltése

Az Intézet növendékei szigorú napirend szerint éltek a mindennapjaikat, ami megfelel a CPT által hangsúlyozott elvárásnak. A fiataloknak „nagy szükségük van a fizikai aktivitásra és az intellektuális ingerekre. A fiatalok számára egész napra biztosítani kell az oktatási, sport, szakképzési, rekreációs és más, zárkán kívüli értelmes programokból álló kínálatot.”⁵⁶

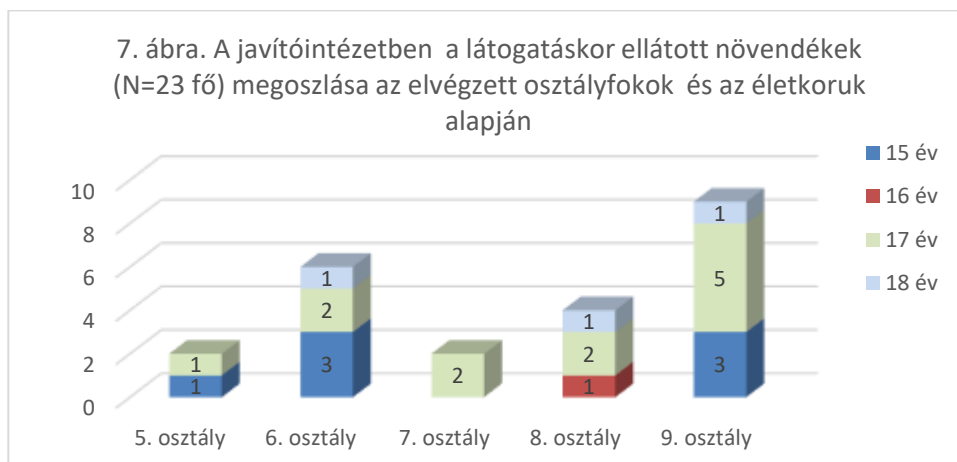
A vasár- és ünnepnapok kivételével reggel 6-kor van ébresztő és este 21.30-kor, illetve 22.30-kor van villanyoltás. A reggeli tisztálkodást és étkezést követően a délelőttöt az iskolában vagy a munkaterületen töltötték a fiatalok. Minden fiatalok kötelezően részt vett az iskolai oktatásban és a munkafoglalkoztatásban. A munkafoglalkoztatás alkalmazkodott a csoportokhoz, az oktatás attól függetlenül, az elvégzett osztályfokok szerinti osztályokban történt. Még a nyári szünetben sem szünetelt a tanítás, de ilyenkor lehetőség szerint eltértek a Nemzeti Alaptanterv

⁵⁵ Szakmai program 18. oldal

⁵⁶ CPT/Inf(2015) 107. pont

tantárgyaitól. A látogatás napján például tízujjas gépelést tanultak az egyik osztályban, míg a másik osztályban felzárkóztató foglalkozás keretében történelmi filmet néztek a fiatalok. A nyári órarend annyiban is más, hogy a szünetek hosszabbak, hogy közben legyen mód felfrissülni.

A növendékek befejezett iskolai osztályait a 7. ábra mutatja.



Ha az életkorokat és az elvégzett iskolai osztályokat összevetjük, látható, hogy kevesen tartottak a saját korcsoportjuknak megfelelő osztálynál. Többen 2-3, néhányan 4-5 éves iskolai elmaradással küzdöttek. Az interjúkból is kiderült, hogy az iskolai kudarcok, az oktatási rendszerből való kimaradások nehezítették korábban az előrehaladásukat. Az intézeti keretek között többen motiváltabbá váltak, hangsúlyozták, hogy rájöttek, be akarják fejezni a nyolcadikat, vagy szakmát szeretnének majd tanulni. Néhányan azt is kiemelték, hogy itt jobban tanítanak, mint kint, jobban figyelnek rájuk. Egyesek beszámoltak róla, hogy már a befogadó csoportban is voltak órák, azokat helyben tartották meg, onnan nem mehettek át az iskola épületébe, munkafoglalkoztatáson azonban ekkor még nem vehettek részt.

A munka előnyeikhez tartozott, hogy fizetést kaptak érte, amit a gazdasági osztály tartott nyilván. Ebből fedezték a telefonálás költségét, a letéti pénzből vásároltak szükségleti cikkeket a nevelők a növendékeknek. A legtöbben ruhára, cipőre gyűjtöttek, vagy éppen illatos tisztálkodási szereket vásároltak. Vásárlás igazgatói engedéllyel történhetett. Ha kárt okoztak, akkor annak a költségét levonták a letéti pénzből. Távozásuk esetén a megmaradt pénzüket vitték magukkal.

A kereseti lehetőség mellett az egyes feladatok megismerése, kinti életben való hasznosíthatósága is fontos volt. A kertészet mellett azért érveltek többen, mert – amellett, hogy közben a jó levegőn tartózkodhatnak – kint is lehet vállalkozni rá. Az állatsimogató is vonzotta a természetkedvelőket. A mosodában a modern mosó- és szárítógépek segítségével a saját ruháikat, ágyneműiket is tisztán tartották a fiatalok. A varrodában tanultaknak is gyakorlati hasznát látták, a kézművesben készíthető alkotások, ajándék- és dísz tárgyak pedig azonnali visszacsatolást jelentettek.

A délelőttöket a növendékek az ebédig iskolai vagy műhelyfoglalkozásokkal töltötték, melyet időben csoportonként kicsit eltolva a tízórai szakította meg.

Délután továbbra is a napirend beosztása szerint volt mód levegőzésre, sportolásra, telefonálásra, iskolaidőben házi feladatokat készítettek, a nevelők is tartottak különböző tematikus foglalkozásokat, hetente más témát dolgoztak fel. Az ünnepekhez kapcsolódóan különféle műsorokkal készültek fel, a színjátszó kör például egy alkalommal rap előadást tartott. A heti rendben volt rögzítve a bibliakör ideje, két hitéleti csoport is működött, melyekbe önkéntes alapon jelentkezhetek be a növendékek.

Szintén órarendbe volt iktatva az „alakítás”, melyet a korrekciós nevelés részének tartottak. A néhány óra alatt elsajátítható gyakorlatok a napi viselkedés keretét adják, begyakorolják például, hogy hogyan kell a szemlére felsorakozni.

Szabadon eltölthető időből kevés van az Intézetben. Még játékkora is van beiktatva a napirendbe, amikor szabály- és ügyességi játékok segítségével gyakorolják a szabályokhoz való alkalmazkodást, de azért az esti fürdést követően van módjuk a fiataloknak zenehallgatásra, TV-nézésre vagy csocsózásra a lámpaoltásig. Többféle TV-csatorna is fogható, vagy a nevelőik által hozott filmeket nézhetik meg.

A különböző programokat értékelték a fiatalok. Lelkesen mesélték például, hogy nézhették a foci Eb-t. Többen is kiemelték, hogy a tennivalók „lefoglalnak, nincs idő kifelé gondolni”. Néhányan, akiknek személyes vagy családtagjaikon, ismerőseiken keresztül közvetett ismeretük volt a börtönökről, úgy fogalmaztak, hogy „míg ott áll az idő, mert nincs mit csinálni, itt egyszer csak azt veszem észre, hogy este van, és az jó”.

Az NMM az oktatás, a munkafoglalkoztatás és a szabadidő eltöltésével kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.5.1. A növendékek értékelése, jutalmazás, büntetés, testi kényszer alkalmazása

A fontos információkról a napi szemléken értesülnek a növendékek, és ezeken történik a fiatalok viselkedésének értékelése is. Az egyik növendék úgy fogalmazott, hogy aki odafigyel az órákon, szépen dolgozik, jól teljesíti a feladatait, többletet vállal, részt vesz versenyeken, az pluszt, aki átlagosan „elvan” az karikát, aki „visszafelel, hóbörög, dühöng”, vagy rossz munkát végez, mínuszt kap. A napközben kapott pluszok és mínuszok még megsemmisíthetik egymást, de a hét folyamán nyújtott teljesítmény eredményeként szerzett összesített plusz vagy mínusz már bekerül beírásként vagy dicséretként egy füzetbe. „Azok már nem tudják kioltani egymást, az már része lesz a jellemzésünknek. Ha valakinek van beírása is, és dicsérete is, arra azt írják a jellemzésben, amit visz magával a tárgyalásra, hogy hullámozó a viselkedése” – fűzte hozzá.

A jutalmazás és büntetés (elmarasztalás) hagyományos eszköztárát a növendékek számára átlátható fokozatrendszerrel egészítették ki. Ez egy olyan ösztönző rendszer, „amely a fokozatokra épülve, a fiatalok saját motivációs bázisát felhasználva [...] egységes keretet nyújt a fiatal magatartásának folyamatos értékeléséhez, a fejlődés méréséhez.”⁵⁷ Az Érkező 1. szintről, ahova a befogadás időszakában tartoznak a fiatalok, normakövető magatartásuk fejlődésének megfelelően léphetnek tovább, idővel egészen a legmagasabb 6. fokozatig. A befogadás egy hónapja után a többség az 1. szintről a 3. fokozatba kerül, de akivel sok probléma volt, az csak a 2. szintre léphet. Kéthavonta van csoport-team értekezlet az iskola munkatársainak, a délutános nevelőknek és az éjszakai gyermekfelügyelőknek a részvételével, melyen a gyerek előrehaladását, viselkedését figyelembe véve döntenek arról, hogy lépjen-e előre, vagy maradjon az adott fokozatban.⁵⁸ Visszaléptetés egy jelentős normaszegést követően bármikor bekövetkezhet. A fokozatok különböző kedvezményeket tesznek elérhetővé. Például minél magasabb fokozatban van valaki, annál többször vagy hosszabb időtartamban fogadhat látogatókat. Az egyes csoportok fokozat szempontjából vegyesek. Motiváló, változásra ösztönző tényező szembesülni a másik növendék által elért több lehetőséggel. A látogatáskor 4-es fokozat felett nem volt növendék.

A meghallgatott növendékek között is volt, aki „arra hajtott”, hogy magasabb fokozatba lépessen, mert növelni akarta a látogatófogadások gyakoriságát.

⁵⁷ Szakmai Program VIII. 2.3. pont 90. oldal

⁵⁸ Egy interjúban az igazgató úgy fogalmazott, hogy néző, látó vagy értő szinten vannak a növendékek. A kifejezések rímelnék a gyerekek megfogalmazásaival „még újonc, még csak néz ki a fejéből”, „már látja, hogy mi a dolga”, illetve vannak akik „már értik az egészet”. Vö.: <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/nem-buntetni-kell-oket-juhasz-peter/>

A telefonálás idejének növelhetőségéről megoszlottak az információk, volt, aki szerint jutalomból növelhető volt, más egyértelműen úgy tudta, hogy ilyen nem létezik. Azt többen is állították, hogy az utóbbi időben nem volt rá példa. A beszámoló szerint a jutalomból kapható édességek jelentősége messze eltörpült a jellemzésbe beszámító dicséretkező képest.

Sem büntetésből, sem más miatt senki nem került biztonsági elkülönítőbe. Bár van ilyen helyiség, de nem használták. A dühögő, önkontrollt veszítő növendékhez rendészt hívnak, akinek a megjelenése gyakran önmagában is elég. Testi kényszert csak a rendészek alkalmazhatnak. Előfordul, hogy szükségessé válik a gyermek lefogása, megfogása ahhoz, hogy ki lehessen kísérni a többiek közül. Minden ilyen helyzet dokumentálásra és kivizsgálásra kerül. A társaitól elválasztott gyermek megnyugtatóhoz a „mentális kollégák” segítségét kérik, akik elbeszélgetnek vele.

A növendékek értékelésével kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatócsoport nem észlelt.

2.5.2. Változások az Intézet életében, a programokban a járványhelyzettel összefüggésben

A napirendet, az oktatást és a munkafoglalkoztatást a járványhelyzet kevésbé befolyásolta, de a programok lebonyolításában jelentős különbséget jelentett, hogy megszűntek a szervezett külső programok, illetve jelentősen csökkent azon rendezvények száma, melyen kívülállók vehettek részt. Továbbra is szerveztek kulturális programokat, tanulmányi, sport- és egyéb versenyeket, de a járványidőszakban ezekre más javítóintézet növendékeit nem tudták meghívni, vagy teljesen belső, vagy online térben személyes érintkezés nélkül zajlottak a rendezvények. Bár ezzel megszűnt, illetve jelentősen csökkent a zárt közegből való kitekintés lehetősége, mint motiváló erő, de a pozitív jellemzés, illetve az egyéb jutalmak, mint pl. édesség, tisztasági szerek továbbra is kellően ösztönözték a részvételt.

A járványhelyzet a vallásgyakorlásban is eredményezett némi változást. A fertőzésveszély miatt nem járhattak be az Intézetbe a pandémia kitörése óta a különböző felekezetek képviselői. Továbbra is működött azonban két önkéntes hitéleti csoport, belső, intézeti alkalmazott hittanár vezetésével.

A járványhelyzettel összefüggésben az oktatás és a foglalkoztatás megvalósításában, az elfoglaltságok biztosításában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatócsoport nem észlelt.

2.5.3. Takarítás helye a napi rutinban és változása a járványhelyzetben

A saját környezetük takarítása a járványidőszakot megelőzően és azt követően is a fiatalok napi rutinjának a része volt. Hétköznap reggel és délután is takarítottak, beosztás szerint tartották rendben a növendékek a tantermeket, a hálókat, a vizesblokkokat, a nappalikat, naponta portalanították és felmostak. A körletek napi tisztántartásán túl szombatoként az alaposabb nagytakarítás is a növendékek feladata volt.

A fertőzésveszély csökkentése, a hatékonyabb fertőtlenítés érdekében azonban 2020 márciusában növelték a személyzet létszámát, felvettek egy plusz takarítónőt. A két takarítónő eltérő időbeosztásban, az egyikük 6-14 óráig, a másik 12-20 óráig dolgozott. Óráként fertőtlenítették a villanykapcsolókat, a kilincseket, a korlátokat a „szokásos” takarítás mellett.

A tavaszi időszakban egyszer hidegködképző generátoros fertőtlenítést is végeztek, melyet a fenntartó biztosított. Saját költségvetésből fertőtlenítő permetezést végeztek minden nap, az épületen belül is és közterületen is, illetve ha megtudták, hogy egy kolléga légúti fertőzést kapott, akkor azokat az épületrészeket is újra fertőtlenítették, amerre az illető járt.

A fokozottabb tisztító- és fertőtlenítőhatás miatt a korábban használt felmosószeret Domestosra és Flóraszeptre cserélték. Ezekkel takarítottak a gyerekek is, akik komolyabb hatóanyagú szereket nem alkalmazhattak, és nem is férhettek hozzájuk. A fenti tisztítószereket sem ők adagolták, a velük foglalkozó felnőttek öntötték a flakonokból a felmosó vízbe vagy a tisztítandó felületre. Elegendő mennyiségben, folyamatosan rendelkezésre álltak virucid hatású tisztító- és fertőtlenítőszer.

A fiatalok többsége természetesnek találta, hogy a saját környezetüket takarítani kell. Volt, aki azt hangsúlyozta, hogy a kötelező takarításokat is szívesen végzi, mert azzal is telik az idő. Néhányan azt jegyezték meg, hogy akkor is el kell végezni a feladatot, amikor tisztaság van, mások sérelmezték, megalázónak találták, hogy négykézláb, a földön csúszva kell takarítani.

Az NMM megtekintette a takarításra szolgáló eszközöket, és csak nyél nélküli súrlókeféket, seprűfejeket, és felmosórongyokat látott.

Az NMM javasolja a korszerű, nyeles takarítóeszközök alkalmazását a megalázó bánásmód elkerülése érdekében.

2.6. A növendékek ellátása, étkezés az Intézetben

A növendékek farmert, melegítőt, sportruházatot és szürke intézeti emblémás pólót viseltek, melyben csak egyöntetűségében tértek el korosztályuk átlagos hétköznapi megjelenésétől. Azt, hogy a fogvatartott fiatalok ruházata ne legyen „rabruha jellegű”, a CPT is hangsúlyozza.⁵⁹ Az egységes megjelenéshez a kötelezően választható hajforma is hozzájárult, 3 típusú rövid hajvágás volt engedélyezve, a teljesen leborotvált, illetve a hosszabb haj is tiltott volt. Saját alsóneműt, márkátlan melegítőt, papucsot, utcai és sportcipőt kérhettek a gyerekek a hozzátartozóiktól.

A legszükségesebb tisztasági szereket a növendékek megkapták, de arra volt mód, hogy illatosabb tusfürdőket, borotválkozási szereket használjanak, ha a hozzátartozóik vagy a gyámjuk beküldte azt. Amennyiben a gyerek olyasmint akart vásárolni a pénzéből, amit sem a szülő, sem a gyám nem szerzett be neki (például új cipőt), akkor – többlépcsős engedélyezési folyamat után – külön igazgatói jóváhagyással megethette azt.

Az étkezések változatosak voltak, az áttekintett 14 nap alatt kétszer ugyanaz a főétel nem fordult elő, többször kaptak vacsorára vagy reggelire is meleg ételt, például sült kolbászt, főtt virslit vagy sajtos omlettet. Minden nap volt teljes kiőrlésű kenyér, és biztosított volt naponta változatosan a gyümölcs is. Hetente legalább öt alkalommal szerepelt friss zöldség az étlapon, a paradicsomtól a lila hagymán át a jégcsapretekig. Mindkét héten volt hal. Az étrend megfelelt az egészséges étkezés, az étlap a pontos tájékoztatás elvárásainak.

A növendékek is elégedettek voltak, sem minőségi, sem mennyiségi kifogással nem éltek az étellel kapcsolatosan. Volt, aki úgy támasztotta alá, hogy mennyire ízletes és bőséges az étel, hogy arról számolt be, mennyit hízott az Intézetben tartózkodása óta.

Követendő jó példa, hogy aki a születésnapját az intézetben töltötte, az a vacsorája mellé születésnap tortát is kapott.

A látogatáskor a hőségriadóra tekintettel⁶⁰ felhívták a kollégák figyelmét, hogy gyakrabban igranak a gyerekek, többször mosakodjanak, frissüljenek fel, és viseljenek cipő helyett papucsot.

Az ellátottak ellátásával, élelmezésével kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatócsoport nem észlelt.

⁵⁹ CPT/Inf(2015) 106. pont

⁶⁰<https://www.nnk.gov.hu/index.php/kozlemenyek/1209-kedden-0-00-oratol-a-legmagasabb-harmadfoku-hosegriado-lep-eletbe>

2.7. Egészségügyi, mentálhigiénés ellátás

Az Intézetben a bekerülést követő alapos orvosi vizsgálat után is elérhető volt az orvosi ellátás a fiatalok számára. Belgyógyász heti egyszer, bőrgyógyász és pszichiáter kéthetente rendelt helyben. Valamennyi meghallgatott növendék megerősítette, hogy szükség esetén kapott orvosi ellátást.

A véletlenszerűen ellenőrzött gyógyszerek között az NMM talált lejárt szavatosságú Tegretolt, amit a látogatás végén jelzett. A látogatócsoport ígéretet kapott a gyógyszer azonnali eltávolítására.

Az NMM felhívja az egészségügyi szakszemélyzet figyelmét a gyógyszerkészlet szavatossági idejének gondosabb ellenőrzésére. A lejárt szavatossági idejű gyógyszerek tárolása, esetleges felhasználása, valamint – a 2.3. alfejezetben is jelzett létszámhiány mellett – a 4. ápoló hiánya veszélyezteti az ellátottak egészséghez fűződő jogának az érvényesülését.

Sürgős és helyben nem ellátható betegség, rosszullét, kivizsgálás szükségessége esetén a növendékeket a Vörösvári úti szakrendelőbe vagy kórházba szállították – a Rendtartásnak megfelelően⁶¹ – rendőri kísérettel.

Külső vizsgálatra, ellátásra történő szállításról a növendékek is beszámoltak, elmondásuk szerint rendőrautóval, bilincsben szállították őket, majd a rendőrök az orvosi vizsgálatok alatt is jelen voltak, melyet a kórházi ambuláns kezelőlapok is alátámasztottak.⁶² Egy nyugodt, együttműködő, tehát ellenállást nem tanúsító 15,5 éves fiút a pszichiátriai vizsgálata alatt vezetőszáron, bilincsben tartottak a vizsgálati helyiségben tartózkodó rendőrök, akik az orvos határozott kérésére sem biztosították, hogy az orvos a betegével négy szemközti helyzetet alakíthasson ki, és nem tekintettek el a páciens mozgásában korlátozó eszköz alkalmazásától sem, melynek eredményeként a részletes orvosi vizsgálat meghiúsult.⁶³

A CPT 12. Általános Jelentésében a rendőrségi fogvatartottak orvosi vizsgálata kapcsán hangsúlyozta, hogy a „fogvatartott személyek minden orvosi vizsgálatát a rendvédelmi személyzet hallótávolságán kívül, illetve ha az érintett orvos másképp nem kéri az adott esetben, a személyzet számára nem látható módon kell elvégezni.”⁶⁴

A Független Rendészeti Panasztestület (továbbiakban: Testület) állásfoglalásában⁶⁵ a Testület az orvosi vizsgálat alatti rendőri jelenléte kifogásolta. Felhívta a rendőrség figyelmét arra, hogy a fogvatartottak kérése nélkül, önként is biztosítsák a fogvatartottak számára, hogy az orvosi vizsgálatokon csupán az egészségügyi személyzet jelenlétében vehessenek részt, kivéve, ha a rendőri jelenléte az egészségügyi személyzet kéri, illetve ha a rendőr a fogvatartott előzetes viselkedése, az eset körülményeinek mérlegelése alapján indokoltnak tartja. Amennyiben nyomós indok hiányában van jelen rendőr az orvosi vizsgálat alatt, azzal sérül a fogvatartott emberi méltósága.

Az NMM felhívja a figyelmet rá, hogy nem csupán a rendőrség által fogvatartottak, hanem bármilyen típusú fogva tartás esetén bekövetkező orvosi vizsgálat alatt – lehetőség szerint – kerülni kell a rendőri jelenléte, olyan körülményeket kell teremteni, hogy a fogvatartott őrzése ne eredményezzen megszegyenítő helyzetet.

⁶¹ Rendtartás 57. § (3) bekezdés: „A Bv. tv. 414. § (2) bekezdése esetén a fiatakorút a rendőri szerv szállítja és kíséri.”

⁶² „Mai napon [...] pszichodiagnosztikai vizsgálata elindult, erre a jogszabályok értelmében csak a rendőrök jelenlétében kerülhetett sor. Napközben végig nyugodt, együttműködő volt, bár a bilincs, vezetőszár levételére nem volt lehetőség”. 2021. febr. 01. Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia Ambuláns Kezelőlap

⁶³ „A pszichológiai explorációt nehezítette, hogy a szokásos és ideális kétszemélyes vizsgálati helyzet helyett az őt kísérő rendőrök is végig jelen voltak a vizsgálat során, ettől kérésem ellenére sem tudtak eltekinteni [...] megfelelő gyógyszeres terápia beállítása céljából pszichiátriai osztályos megfigyelését indokoltnak tartjuk. [A fiú] vizsgálata, kezelése csak folyamatos rendőri jelenléte mellett lehetséges. Intézményünk serdülő diagnosztikus részlege erre nem alkalmas, ezért kivizsgálásának folytatását nem tudjuk vállalni.” 2021. febr. 04. Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia Ambuláns Kezelőlap

⁶⁴ CPT/Inf (2002) 15, 42. pont

⁶⁵ A Független Rendészeti Panasztestület 391/2012. (XI. 7.) számú állásfoglalása

A BM rendelet lehetővé teszi a bilincs alkalmazását azokkal szemben, akinek fogvatartása során kísérését rendelték el⁶⁶, ugyanakkor hivatkozik az Rtv. 48. §-ában meghatározott esetekre is, vagyis akkor indokolt a használat, ha a személy önkárosításának, támadásának, szökésének megakadályozására, ellenszegülésének megtörésére van szükség. A fenti jogszabályok nem nevesítik a vezetősíjat vagy vezetőszárat, aminek a használatáról a Rendtartás sem rendelkezik. Az ORFK utasításban szerepel, hogy a kísérést végrehajtó rendőrnek lehetősége van vezetőszáras kézbilincs használatára,⁶⁷ azonban a javítóintézetben elhelyezett fiatalok automatikus vezetőszáron való kísérése esetén felmerül a kérdés, hogy a korlátozás mértéke tekintettel van-e a szükségesség és az arányosság elvének szem előtt tartására. Az Rtv. 15. § (2) bekezdése kimondja, „több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.” Az automatikus vezetőszáron való kísérés nem összeegyeztethető azzal a kiinduló nézőponttal sem, mely szerint a „javító-intézetek igazgatója és felügyelő-személyzete tehát soha ne tévessze szem elől azt, hogy az intézet nem büntetés végrehajtásra rendelt hely s hogy ennél fogva az ifjak nem bűnhődés, hanem elhanyagolt vagy megromlott erkölcsük megjavítása és fejlesztése végett vannak felügyeletükre és őrizetükre bízva.”⁶⁸

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy a fiatalok kísérése során a kényszerítő eszközök gyakori, szinte automatikus rendőri alkalmazása nincs összhangban a korrekciós nevelés elveivel, sérti az emberi méltóságot. Az orvosi vizsgálat alatti rendőri jelenlét szintén sérti az emberi méltóságot, valamint a személyes adatok védelméhez fűződő jognak az érvényesülését is.

Az Intézet pszichológus és mentálhigiénés munkatársai nagy hangsúlyt fektettek a gyerekek mentálhigiénés ellátásának biztosítására. Több gyermek is említette, hogy szívesen beszél a pszichológusokkal, egyeseket hetente, másokat kéthetente „hívtak ki” a szakemberek. A találkozási alkalmakat nem kezdeményezték hivatalos kérvényen a gyerekek, de úgy nyilatkoztak, hogy el tudnák érni gyakrabban is a pszichológusokat, ha szeretnék.

A Mentálhigiénés-, Módszertani és Egészségügyi Szolgálat munkatársainak a beosztása lehetővé teszi, hogy nappal bármikor elérhetőek legyenek. Támogató jelenlétükre különösen nagy szükség van akkor, amikor egy növendék agresszivitása miatt csoporttal foglalkozó felnőtt rendész segítséget kér, de a rendész megjelenése, közbeavatkozása a helyszínen nem elegendő. Ilyenkor a rendész kikíséri az önmagát vagy más veszélyeztető állapotba került gyermeket a csoportból, és a mentálhigiénés szakemberek nyugtatják meg, beszélgetnek vele. Jelentős szerepük van a konfliktusok, krízisek kezelésében.

Az egyéni tanácsadás mellett csoportos önismeret-fejlesztés is történt a napirendbe illesztve, nevelési csoportonként. Különböző kreatív foglalkozások, művészetterápiás tevékenységek segítségével törekednek csökkenteni a szocializációs hátrányokat, fejlesztik a fiatalok készségeit, érzelmi intelligenciáját.

Az NMM a mentálhigiénés csoport működésével kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

⁶⁶ BM rendelet 41. § (1) bekezdés f) pont

⁶⁷ A kísérést végrehajtó rendőr szolgálati feladatát a rendszeresített felszereléssel, vezetőszáras fém kézbilincsel és - amennyiben az átkísérési utasítás azt előírja - bilincsrögzítő övvel teljesíti” ORFK utasítás 117. pont

⁶⁸ Dr. Kun Béla és Dr. Ládai István, 1905. A javítóintézetek rendtartásáról. Forrás: <http://www.leanynevelo.hu/az-intezmenyrol/hagyomany-es-jelen>

2.7.1. Egészségügyi, mentálhigiénés ellátás a veszélyhelyzettel összefüggésben

A veszélyhelyzet⁶⁹ bejelentését követően a fiúkat a szemléken, a hozzátartozókat telefonon tájékoztatták. Számos helyre kifüggesztettek információkat a fertőzés terjedésének megelőzéséről, a helyes kézmosás szabályairól, melynek betartását az egészségügyre beosztott munkatársak ellenőrizték. Módosult a befogadás rendje, jelentősen csökkentették a kívülről belépő személyek számát, akik csak a kötelező testhőmérséklet-mérés, cipőtalp- és kézfertőtlenítés után, maszkot viselve mehettek be az Intézetbe. A maszkviselés, kézfertőtlenítés a látogatás idején is kötelező volt. Az intézmény dolgozói is csak maszkban érintkeztek a növendékekkel. Az ellátottak, akik kezdetben textil, majd eldobható maszkot kaptak, az Intézeten belül akkor viseltek maszkot, ha az egészségügyi részlegre mentek, vagy ha olyan személlyel találkoztak, akivel nem álltak rendszeres kapcsolatban.

Az értekezletek számát is visszaszorították. Amennyiben elkerülhetetlen volt, a díszteremben rendezték meg azokat, a résztvevők között 1,5 méteres távolságot tartva. A külvilággal való érintkezést a távtárgyalások, online kihallgatások bevezetése is jelentősen csökkentette. **Az NMM támogatja a vezetőség igényét arra vonatkozóan, hogy a távtárgyalások gyakorlata a veszélyhelyzet feloldása után is fennmaradjon.** Az, hogy a gyermekek mentesülnek a szállítástól, az idegen személyek általi kísérestől, a vitatott, de a jelenlegi gyakorlat szerint általánosan tekinthető megbilincseléstől, továbbá az, hogy a már ismert környezetben nyilatkozhatnak, jelentősen csökkenti a meghallgatás stresszkeltő-szintjét. A tárgyalás során esetlegesen krízisbe kerülő fiatal kezelését azonnal megkezdhetik az őt ismerő szakemberek. Továbbá ez az eljárás költségkímélő is, tehermentesíti a rendőrséget a kísérés, szállítás feladata alól.

Az orvosi vizsgálatok helyben is és szükség esetén külső helyszíneken is megvalósultak. Kiszállítást igénylő külső vizsgálat, kórházi ellátás a pandémia alatt nem maradt el, nem került elhalasztásra, az azonban előfordult, hogy a tervezett vizsgálatnál a várakozási idő a szokásosnál kicsit hosszabb volt.

Az egészségügyi részlegen megvalósítható elkülönítésen túl az igazgató az Intézet második emeletén, az egészségügyi részleggel szemben jelölt ki helyet nagyobb számú, járványügyi megfigyelés céljából esetlegesen szükségessé váló elkülönítendő növendék elhelyezésére.⁷⁰

A munkatársak meglátása szerint a világjárvány következtében általánosságban némileg nőtt a növendékek igénye a mentálhigiénés csoport munkatársaival való találkozásra, de továbbra is inkább az egyéni eltérések voltak megfigyelhetőek. A fiúk nagy része önmagát az intézeten belül biztonságban érezte, néhányan kint élő családtagjaikért aggódtak. A meghallgatott személyek azt állították, hogy a gyerekek között nem volt fertőzött. Légúti tünetekkel való megbetegedés előfordult. A náthás, köhögő gyermekeket elkülönítették, az Intézettel szerződésben álló házi orvos megvizsgálta őket, ám a tesztelésüket nem látta indokoltnak. Az ellátottak között igazolt koronavírus fertőzés nem volt.

Az intézet munkavállalói között 26 esetben mutatták ki a koronavírus-fertőzést. A dolgozóknak jelzési kötelezettségük volt a tünetek megjelenésekor, és addig otthon kellett maradniuk, amíg negatív teszttel nem igazolták a vírusmentességet. 64 db gyorstesztet és 30 db PCR tesztet végeztek el a járvány kezdetétől a látogatás idejéig a munkavállalóknál. A kontaktkutatás gyakorlatának megfelelően a megbetegedett személlyel együtt szolgálatot teljesítőknak is otthon kellett maradniuk táppénzen. A dolgozók egyénileg, a házi orvosuk segítségével intézték a táppénzt, a teszteléseket. Az, hogy a dolgozók 30%-ának a megbetegedése ellenére sem vált gócponttá az Intézet, hogy egyetlen ellátott sem kapta meg a fertőzést, azt mutatja, hogy jól szervezetten, hatékonyan működtek a járványügyi intézkedések. Jól éltek a

⁶⁹ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről

⁷⁰ 2020. november 5-én kelt Eljárásrend a 2020. évben azonosított új koronavírussal kapcsolatban

megelőzés eszközeivel, és eredményesen működött a 2.5.3 alfejezetben leírt takarítás és fertőtlenítés is.

2021 júniusában a 16 éven felüli növendékek 76%-a, 13 fő már megkapta az 1. oltását, és a látogatást követő héten került sor a 2. oltás beadására. Mindössze két olyan fiatal volt, akinek a hozzátartozója nem engedélyezte a vakcina beadását. A 7 tizenhat éven aluli gyermek törvényes képviselőjét megkeresték az oltáshoz való hozzájárulás miatti nyilatkozattal, ezeknek a beérkezése folyamatban volt. A meghallgatott gyermekek tisztában voltak vele, hogy milyen célból kapták az oltást, tudták, hogy hamarosan kapják a következő adagot.

Az Intézet dolgozóinak 10%-a utasította vissza az oltást, közel 80%-uk beoltott volt a látogatás idején, a legtöbben a szociális intézmények dolgozóinak oltása során kapták meg a vakcinát.

Az NMM a fertőzésveszély csökkentése érdekében tett intézkedések vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.8. Kapcsolattartás és panaszkezelés

A letartóztatás végrehajtása érdekében javítóintézetben elhelyezett fiatakorút megilleti a kapcsolattartás joga,⁷¹ ellenőrzött „kapcsolattartásra jogosult a fiatakorú a hozzátartozójával, szülői felügyeleti jogát gyakorló szülőjével, más törvényes képviselőjével, ha a kapcsolattartást kizáró ok nem merült fel”.⁷² Ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot a védője, a gyámja és más, a jogszabályban⁷³ rögzített szervezetekkel, személyekkel.

A kapcsolattartás legnépszerűbb formája a személyes látogatófogadás. Korábban az esetleg akadozó kapcsolattartást családi konzultáció és családterápiás foglalkozások szervezésével is igyekeztek támogatni, helyreállítani, de a világjárvány kitörése óta ilyen nem szerveztek. A családi kapcsolatok ilyen formában történő erősítésének elmaradását a veszélyhelyzet első, 2020. márciusi bevezetését követően több ízben is elrendelt látogatási tilalom⁷⁴ kellően indokolja.

A 2020. március 17-től a javítóintézetekre is kiterjesztett látogatási tilalom⁷⁵ – a munkatársak elmondása szerint – az akkor itt tartózkodó fiatalokat fájdalmasan érintette, kezdetben voltak feszültségek, de az intézkedéssel kapcsolatban panasszal nem éltek, elfogadták, belátták a szükségességét. A korlátozás kompenzálásaként a telefonálási időt megemelték, és biztosítottak heti fél óra időtartamban Skype-os beszélőt. Technikai problémák ezzel az Intézetben nem voltak. Felvettek egy informatikus munkatársat, aki tájékoztatta, szükség esetén telefonon keresztül segítette a hozzátartozókat az internetes kapcsolat létesítésében, a Skype használatában. A gyermekek megközelítően ¾-e élt a kapcsolattartás ezen formájával a munkatársak beszámolója szerint. A meghallgatott gyermekek között azonban csak egy említette ezt a fajta kapcsolattartást, de ő sem tudta megmondani, mikor élt vele utoljára.

Az NMM javasolja, hogy az Intézet tartsa meg a Skype-os kapcsolattartás lehetőségét akkor is, ha a személyes látogatófogadás is engedélyezett.

Azok a növendékek, akik a látogatási tilalom bevezetése után kerültek be, természetesnek vették, nem korlátozásként élték meg, hogy szüleik, vagy testvéreik nem látogathatták őket.

A látogatási tilalomra vonatkozó tiltás⁷⁶ feloldása után, 2020 nyaratól üvegfalú látogatófogadó helyiség lett kialakítva, így látják, és kaputelefonon keresztül hallják a

⁷¹ Rendtartás 60. §

⁷² Bv. tv. 419. § (1) bekezdés

⁷³ Bv. tv. 419. § (2) bekezdés

⁷⁴ 2020. április 6-tól június 1-ig a 90/2020 Korm. r. 8. § (3) bekezdése alapján egyáltalán nem volt engedélyezhető, majd június 1-jétől a rendelet (8. § (2) bek.), június 18-tól a 2020. évi LVIII. tv. alapján (242. § (2) bek.) az igazgató korlátozhatta a csomagküldést, látogatást, családi konzultációt.

⁷⁵ Az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozatában a 13305-8/2020/EÜIG számú alaphatározatot módosítva a látogatási tilalmat kiterjesztette a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekre és a javítóintézetekre.

⁷⁶ 90/2020. (IV.5) Kormányrendelet június 1-jei módosítása

növendékek a hozzátartozóikat. 2021. március 8-tól április 7-ig a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekben, így a javítóintézetekben is, ismételten látogatási tilalom lépett érvénybe, mivel a „Covid-19 megbetegedés a zártabb közösségekben, intézményekben képes gyorsan elterjedni és nagyszámú megbetegedést okozni, és a gyermekek Covid-19 védőoltására még nem került sor”.⁷⁷ Ezt az intézkedést 2021. április 19-ig meghosszabbították.⁷⁸ A tilalom feloldását követően minden gyermek fogadhatott fokozattól függetlenül félórás időtartamban látogatókat. A magasabb fokozatban lévők pedig a következő héten már egyórás időtartamban is találkozhattak a hozzátartozójukkal, ha igényelték.

A személyes látogatófogadás módjáról, és fokozattól függő növekedő idejéről a meghallgatott növendékek is beszámoltak.

A személyes látogatófogadás mellett heti két alkalommal volt mód telefonbeszélgetésre a kapcsolattartó személyekkel. A jogszabály szerint a javítóintézeti nevelt „hetente két alkalommal legalább tíz perc időtartamban” jogosult telefonálni.⁷⁹ Az NMM a meghallgatások és a dokumentumok tanulmányozása során azzal szembesült, hogy az Intézet értelmezésében ez hetente összesen 10 percet jelent. Az NMM javítóintézetekben tett látogatásairól szóló jelentéseiben⁸⁰ kifejtette, hogy még az ezekben a javítóintézetekben engedélyezett heti kétszer 10 perces telefonálási lehetőség is hátrányos megkülönböztetést eredményez a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartott személyek kapcsolattartási lehetőségeihez képest. A látogatás idején hatályos rendelkezések értelmében a letartóztatásukat büntetés-végrehajtási intézetben töltők számára rezsimtől függően hetente 70-120 perc között változik a telefonálásra fordítható idő.⁸¹ Ehhez képest az ebben az Intézetben tapasztalt – más javítóintézetek jogértelmezésétől is eltérő – hetente összesen 10 perc telefonálási idő rendkívül kevés.

A telefonálási idő egyéni kérelmek, fontos családi események – betegség, elhalálozás – esetében növelhető volt. A látogatási tilalom idején heti háromra növelték a telefonálási alkalmakat, és a munkatársak szerint magasabb fokozatban is több idő állt a növendékek rendelkezésére. A fiatalok szerint, mint azt a 2.5.3. alfejezet is tartalmazta, a jutalombeszélgetés, vagy megnövelt telefonálási idő nem volt jellemző. Egyikük úgy emlékezett, hogy karácsonykor volt utoljára jutalomból telefonbeszélgetés. A telefonálásnak órarendben rögzített ideje volt. A heti-rend szerint minden csoportnak két alkalom volt beütemezve, egy hétfőn, és egy csütörtökön. A csoport nevelői helyiségében, a csoport közösségi teréből üveglablakkal leválasztott szobában van ilyenkor a növendék a nevelővel kettesben. Az intézményi telefonkészülék ki van hangosítva, a nevelő is hallgatja, hogy mit beszélnek, a készülék mutatja a beszélgetés idejét. A többiek vagy a közösségi térben tartózkodnak ezalatt, ahova már nem igazán szűrődik ki a beszélgetés tartalma, vagy felzárkóztató foglalkozáson vesznek részt egy másik nevelővel a foglalkoztató szobában.

Az NMM – az EMMI Aszódi és Nagykanizsai Javítóintézeteiben tett látogatásairól készült jelentések⁸² ajánlásaihoz hasonlóan – javasolja a fent idézett jogszabályban⁸³ meghatározott minimális telefonálási időtartamnak a növelését, illetve a harmadik telefonálási alkalom beépítését a jutalmazási formák közé.

A hozzátartozókkal való telefonálás díját a fiatalok fizetik meg a munkafoglalkoztatás bevételéből. Ügyvédekkel a szükséges időmennyiségben, nem saját költségükre beszélhetnek. A védővel folytatott beszélgetést nem hallgatja senki. A Skype-os kapcsolat létrehozásának sem lenne akadálya a munkatársak szerint, de úgy látják, azt az ügyvédek nem igénylik, nem kezdeményezik, személyesen is csak nagyon ritkán jelennek meg.

⁷⁷ Az országos tisztifőorvos 15717-3/2021/EÜIG számú, 2021. III. 6-án kelt határozata

⁷⁸ Az országos tisztifőorvos 15717-5/2021/EÜIG számú, 2021. IV. 1-jén kelt határozata

⁷⁹ Bv. tv. 359. § (1) bekezdés

⁸⁰ AJB-493/2018., AJB-2569/2020., valamint AJB-2799/2020. számú jelentések

⁸¹ IM rendelet 187. § (1) bek. b), 188. § (1) bek. b), 189. § (1) bek. b).

⁸² AJB-2799/2020. számú jelentés 8. ajánlás; AJB-2569/2020. 5. ajánlás

⁸³ Bv. tv. 359. § (1) bekezdés

A látogatási tilalom alatt és azt követően sem indult újra a gyámi látogatás. Egy növendék panaszolta, hogy jelenlegi gyámjával elégedetlen, szerette volna felvenni a kapcsolatot a korábbi gyámjával, de erre a látogatás idejéig nem kapott engedélyt.

A kapcsolattartás egyéb formái közül a csomagok fogadása is szünetelt a látogatási tilalom alatt a fertőzésveszély miatt, csak kivételesen, igazgatói engedéllyel érkeztetett csomag, melyet bizonyos várakozási idő és fertőtlenítés után adtak át a címzettnek. Levelezésre egy e-mail címen keresztül volt mód. Az e-maileket, illetve a beérkezett leveleket, fényképeket kinyomtatva, fénymásolva kapták meg a gyerekek.

A növendékek bizalommal fordulhattak nevelőikhez, a munkatársakhoz, az egyik fiú szavaival „a nevelők segítenek, jól bánnak velük”. Az igazgató folyamatosan jelen van a gyerekek között és külön lapon is lehet jelezni, ha valaki szeretne vele beszélni. Panaszláda kihelyezése a névtelen problémafelvetést is lehetővé tette.

A vizsgálat a veszélyhelyzetben történő kapcsolattartás vonatkozásában, a panaszjog érvényesítésében alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

3. Összefoglalás

Az NMM három munkatársa 2021. június 24-én előre be nem jelentett látogatást tett a Budapesti Javítóintézetben. A látogatás célja az általános bánásmód vizsgálatán túl a Covid19 fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében történt intézkedések ellenőrzése volt.

A vizsgálat alatt a látogatócsoport tagjai védőfelszerelést (maszkot) viseltek.

A látogatás napján a 100 férőhelyes Intézet 4 csoportban 23 növendék ellátását biztosította az életkori elkülönítés megvalósítása nélkül, vagyis a 16 éven aluliak és felüliek nem voltak külön csoportba helyezve, amit az NMM kifogásol. A csoportok a nevelési igények, illetve az ellátottak szükséglete szempontjából is heterogének voltak. Engedély nélkül senki nem volt távol, évek óta nem fordult elő szökés az Intézetből. A befogadás és elbocsátás a járványhelyzettől függetlenül zavartalanul működött, a befogadás eljárásrendjét a fertőzés veszélyét figyelembe véve módosították. Az egészségügyi részlegesen megoldhatóak voltak a fertőzésveszély elkerülése érdekében szükségessé váló elkülönítések. A látogatás időpontjáig nem volt koronavírus-fertőzés a gyermekek között, az ellátottak nagyobb hányada megkapta már az 1. vakcinát.

Az NMM megállapította, hogy az Intézet szabályzata a jogszabályban rögzítetttnél kevesebb ápoló alkalmazását írta elő, és a gyakorlatban is a belső szabályzatnak megfelelően működtek, ami mind a jogállamiság elve tekintetében, mind a gyermekek egészséghez fűződő jogának az érvényesülése szempontjából veszélyeztető tényező. Szintén az egészséghez fűződő jogot veszélyeztette, hogy a látogatócsoport lejárt szavatosságú gyógyszert talált az ellenőrzés során.

Az Intézet munkatársainak 1/5-e még egy fél éve sem állt alkalmazásban. Néhányuknak hiányzott a megfelelő szakképesítése. A magas fluktuáció mellett több dolgozó esetében jelentős mennyiségű túlóra volt kimutatható. A túlterhelés, a szükséges pihenőidő hiánya frusztráltságot, kiégést okozva csökkentheti a növendékek felé az empatikus, türelmes viszonyulást, így rossz bánásmód kialakuláshoz vezethet.

Az NMM az elhelyezési körülményeket megfelelőnek találta, a növendékek elegendő időt tölthettek a szabadban, a gondozott parkban, a felújított, modern sportpályákon. Az elhelyezettek foglalkoztatása, oktatása hatékonyan működött. Jól szervezett napirend biztosította egész nap az elfoglaltságot.

Az Intézetben a takarítást a járványveszélyben gyakoribbá tették, a rendszeres fertőtlenítést a megnövelt számú takarítószemélyzet végezte. Környezetük takarításában a növendékek is részt vettek. Kellő mennyiségben rendelkezésükre állt fertőtlenítő- és tisztítószer. Az NMM javasolja, hogy korszerű takarítóeszközöket alkalmazhassanak a gyermekek. Az előre be nem jelentett

látogatás alkalmával az NMM tiszta, rendezett környezetet talált, de észrevételezte, hogy néhány elhasználódott bútor már cserére szorult.

Az NMM megállapította, hogy egy külső orvosi vizsgálat során a pszichiáter szakorvos határozott kérése, a fogvatartott nyugodt együttműködő viselkedése ellenére sem mellőzte a növendék kíséréseivel megbízott rendőr a bilincs és a vezetősár használatát, ami veszélyeztette az emberi méltósághoz, valamint személyes adatok védelméhez fűződő jogok érvényesülését. Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy az automatikus bilincs és vezetősíj alkalmazás nem összeegyeztethető a korrekciós nevelés elvével. Az NMM aggályosnak találta, hogy nincs jogszabályi szinten rögzítve a vezetősíj használatának lehetősége a fogvatartottak rendőri kísérése esetén. Az NMM felhívja a figyelmet rá, hogy nem csupán a rendőrség által fogvatartottak, hanem bármilyen típusú fogva tartás esetén bekövetkező orvosi vizsgálat alatt – lehetőség szerint – kerülni kell a rendőri jelenlétet, olyan körülményeket kell teremteni, hogy a fogvatartott őrzése ne eredményezzen megszegyenítő helyzetet. Az orvosi vizsgálat alatti rendőri jelenlét szintén sérti az emberi méltóságot, valamint a személyes adatok védelméhez fűződő jogok az érvényesülését is.

A fertőzésveszély csökkentése érdekében jelentősen csökkentették a külvilágból belépő személyek számát, amihez hozzájárult az is, hogy bevezetésre kerültek az online kihallgatások. Az NMM támogatja, hogy a távtárgyalások gyakorlata a veszélyhelyzet feloldása után is fennmaradjon.

A látogatás időpontjában nem volt érvényben látogatási tilalom. A korábbi ilyen irányú korlátozások szükségességét a növendékek megértették, nem éltek panasszal miatta, és nem nőtt emiatt a fegyelmi vétséget elkövetők száma. A személyes találkozások hiányának kompenzálására megteremtették a Skype-kapcsolat kialakításának lehetőségét. Az NMM fontosnak találná, ha ez a fajta kapcsolattartási mód a látogatófogadás mellett párhuzamosan működve is fennmaradna. Az NMM úgy látja, hogy pandémia alatt kiemelten fontos, de általában is szükséges lenne növelni a telefonálás időkeretét.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem a belügyminisztert, fontolja meg

1. a Rendtartás 1. számú melléklet létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását a rendészek esetében;
2. a Rendtartás 1. számú melléklet létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását az orvosok alkalmazására vonatkozóan;
3. a fogvatartottak rendőri kísérése során a vezetősíj (vezető bilincs) használatának lehetőségeiről és garanciáiról szóló jogszabályi szinten történő rendelkezést.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem az országos rendőrfőkapitányt, hogy

4. vizsgálja felül a javítóintézetben elhelyezett fiatalokú fogvatartottak kíséréseinek, valamint a külső orvosi vizsgálatok alatti őrzésüknek a gyakorlatát, és ezzel összefüggésben hívja fel munkatársai figyelmét a bilincshasználat Rtv.-ben rögzített garanciális követelményeinek megtartására.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját mint fenntartót, hogy

5. határozza meg úgy az engedélyezett férőhelyszámot, hogy az összhangban legyen az Intézetben kialakítható 8 csoport teljes feltöltöttsége esetén kialakuló létszámmal;
6. biztosítsa a fedezetét a jogszabályban előírt számú ápoló alkalmazásának;
7. biztosítsa az elhasználódott berendezési tárgyak cseréjének, a szükséges felújítási és karbantartási munkáknak az anyagi fedezetét.

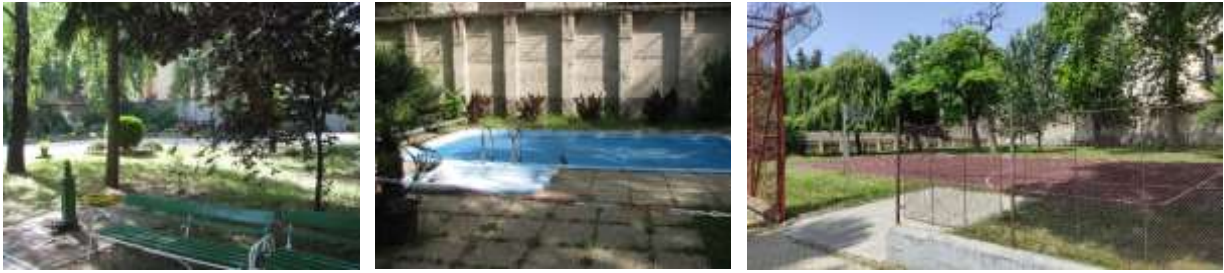
A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem, hogy a Javítóintézet igazgatója

8. gondoskodjon róla, hogy az életkori elkülönítésre vonatkozó jogszabályi előírásnak eleget tegyen;
9. a belső szabályzatot (SZMSZ) hozza összhangba a Rendtartás 1. mellékletében meghatározott létszámnorma ápolókra vonatkozó előírásával;
10. biztosítsa, hogy a Rendtartás 1. mellékletében meghatározott létszámnorma az intézmény egésze és az egyes csoportok vonatkozásában is teljesüljön;
11. biztosítsa, hogy a Rendtartás 2. mellékletében meghatározott képesítési követelmények teljesüljenek;
12. gondoskodjon róla, hogy az alkalmazásban álló munkatársak munkaterhelése, az átlagos túlmunkaórák száma, és az egyes egyének által teljesített kiugróan magas túlóraérték csökkenjen;
13. gondoskodjon a gyógyszerkészlet szavatossági idejének gondosabb ellenőrzéséről;
14. fontolja meg a személyes dekoráció fokozottabb megjelenésének engedélyezését a hálókbán;
15. fontolja meg a növendékek által használt takarítóeszközök korszerűbbre cserélését;
16. fontolja meg a növendékek telefonálásra fordítható idejének növelését, a telefonálási alkalmak számának emelését, illetve a kapcsolattartási formák kiterjesztését a világhálón keresztül történő ellenőrzött kapcsolattartással.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Az OPCAT NMM AJB-755/2023. számú jelentésének képmelléklete



1-3. kép. Belső udvar medencével, sportpályával



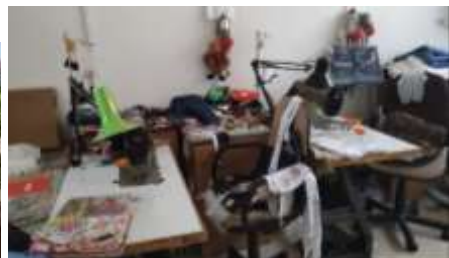
4-5. kép. Látogatófogadás üvegfalon keresztül, illetve szobában

6. kép. Az iskola épülete a hátsó bejáratnál



7. kép. Oktatást könnyítő szemléltetés

8-9. kép. Növendékek alkotásai a falakon



10-12. kép. Foglalkoztatások helyszínei: állatsimogató, kertészet, varroda



13. kép. Panaszláda



14. kép. Faliújság a hét témájáról



15. kép. Konfliktusrendezés



16. kép. Felújított vizesblokk, mázolásra váró ablakok



17. kép. Nyél nélküli takarítóeszközök



18. kép. A csoport tanulószobája felújítandó, elhasznált bútorokkal



19-20. kép. Foglalkoztató szoba a csoportban



21. kép. Egyenpóló



22. kép. A csoport tágas, ablaktalan „nappalija” vagy előtere, hátul a nevelői szoba a telefontal



23. kép. Kikopott, szakadt bútor



24. kép. Háló, személyes tárgyak nélkül, polcos rakodóval